

شورا

اوچنچى يىل

عدد ۱۷ * سنه ۱۹۱۰

۱۷

محررى: رضا الدين به فخر الدين
ناسرلى: محمد ساكر و محمد زاکر راسيفلر

مندرجه سی :

- احمد خان .
سیر شریفه .
« زاد المعاد » دن اقتباس .
هم دینی هم اجتماعی
مسئله لر . حسن بن احمد
یوناماریف .
« اوفایا » ولایتی تاریخی .
روسچهدن ترجمه . ع . ف .
احکام شرعیه مجموعه سی .
حفظ صحت . روزہ طونینگا
سلامتلك ایچون فائده سی .
میسوینیرلر جمعیتلری IV .
بز هم میسونیرلر .
هادی آطلاسفی .
روسیه ده مسلمان مسئله
سی VII . غ . آلیسفی ننگ
« روسقایا میصل » ژورنالدنه
باصلخان مقاله سندن . ف . ک .
تربیه و تعلیم .
م . ف . مرتضین .
« گیرمانیه ده قزلر مکتبی » .
مترجمی ع . ف .
مراسله و مخابره .
فراسو اوونیسکی ، مکاریه ،
کیسلاؤودسکی دن .
تقریض . علم کلام درسلی ،
تعلیم عمومی کتو حقیق قانون
لایحه سی ، بزنگ مکتب ،
باشل یلان .
اشعار . « رجا و نیاز » مؤمن
جان محمد جانفی . « اولم »
حبیب . « قبیق توبه و »
فتح الله افلاطونق .
متنوعه . آلیکساندر درما ،
بیوک فره دریک ، قیبتلی
کبیخانه ، الک بورونغی آدم
تنی . وغیریلر .
ادیبات . نذر کوردم .
احمد جان بیکمروف . طومسوق .
اجمال سیاسی .

اداره دن

قارارسز. اوقو ايسه (بو بيل غه مخصوص) ۱۵ نچى
سنتابرده باشلانادر.

۵. ا. ع. افندى گه: شعرگز درج اولنه چقدر.

بر سؤال.

روسيه اسلاملى آراسنده اصول جديده ايله
بالار اوفوتوق كوب اعتراضلر وكوب ماجرالر همده
تاريخى واقعه لرگه سبب اولديغي حالده مصحف
شريفنى مطبعه لرده طبع ايتدرمك تاوشسز نيسز
ايتوب كئدى و بوكونده گويلا عصر سعادتن بېرلى
دوام ايتمكده اولان بر سنت عمل حكيمه كردى.
بونك سببى نه در؟ بو حقه بر جواب ايشنورگه
محتاج ايدك. حسن بن شرف الدين القراملى.

حومتلو معلم ومعلمه لر دن اوتنوخ:

«عقیده» اسمنده اولان رساله نك (ايكنچى
طبع) ۴ نچى بيت ۱۲ سطرده اولان «علیم» سوزىنى
«علیهم» صورتنده و ۱۲ نچى بيت حاشیه نك ۳ نچى
سطرىنده اولان «اون ییل» جمله سینی «يكرمی بیش
قدر ییل» دیه نوزاتوب اوقوتمقلرىنى اوتنهم.

رضاءالدين بن فخرالدين.

الله یار افندى گه: بعینه سز نك مکتوبكز ايله
بر مضمونده بر مکتوب ۱۶ نچى عددده باصله شیدی.
شونك ايله قناعت قیلوب سز نك مکتوبكزنى بو
دفعه ده باصادق، معذور کوررسز.

۵. احمد جان افندى گه: «تعلیم و تربیه حقنده»
اسملى مقاله كز باصلور.

۵. ص. او. افندى نك «مکتبلرمز» اسملى مقاله سى،
ه. آ. افندى نك «بورنقى اش و بورنقى سوزلر»
اسمنده اولان مقاله سى، حاجى احمد افندى نك «کتب
سته و مؤلفلرى» نام اثرنى انتقادى، عمر افندى نك
و م. ص. ح. افندى نك استفسارى آلهغى عدد
لرگه درج قیلنه چقدر در.

۵. وفا افندى گه: صورتديكز نوهميرلر اداره ده
وار، هر نويمير ۲۵ تينلک پوچته مارقه سى برابرینه
يبارلور. مارقه لر نك زاكازنوى خط ايله يبارلمكلى
لازمدر.

۵. ف. ع. آ. افندى گه: «اورنبورغ» شهرنده
اولان «ريميسلننى اشقولا» غه کره مکنك قاعده سى
«وقت» نك ۶۴۴ نچى نويميرنده يازلمش. شوندىن

اعلان

«صراط مستقيم» عالم اسلامك هر طرفنده اك چوق انتشار
ايدن بر مجله اسلاميه در.

«صراط مستقيم» ك قسم اولنده مجلس اعيان اعضاسندن مناسترلى اسماعيل حقى افندى
كئى علمى مشهوره دين و فلسفه اسلاميه حقنده، قسم ثانيسنده ايسه منافع اسلاميه نقطه
نظرندن سياست جهان حقنده مقالات نافع يازيلمقده در. بوندىن بشقه هر هفته شون عالم
اسلام و مطبوعات اسلاميه دن بحث ايديلمكده در. ابونه بدلى روسيه ايچون سنه لكى (۱۷)
فرانق، آلتى آيلق (۹) فرانقدر.

(Турция) TURQUIE

Константинополь, Въ редакцію журнала „СЫРАТУЛЬ-МУСТАКИМЪ“.

CONSTANTINOPLE, REDACTION „SIRATOUL-MOUSTAKIME“

۱ سېنتاېر ۱۹۱۰ سنه

۱۰ رمضان سنه ۱۳۲۸

شورا دىر والوغ خادىملىرى

احمد خان (*)

اېلىمك خيالىنه كوردى. فقط بىردىن اھالىنىڭ فېكرى توبان اولدىغىدىن واينكىچى دن بويىلە مدرسە تاسىس قىلور ايچون آچقە تابىق احتمالى كورلمايدىكىدىن بو اشنىڭ مشكل اولە چىغنى بىلور، اما هماندە كوڭلىدىن چىقارماز وشونڭ خيالى ابلە لىدىلانوب يوررايدى. احمد خان، انگلتىرە سىفرىدىن «قامبىرىچ» مدرسە سى خيالىنى غنە دىگىل بىلكە غىرت واجتھاددىن ھىچ شى قورتولمايدىغىنى، دىنيادە مجال اش يوق ابدىكىنى، كىشى سوزىدىن قورقوب ھىچ بر مقصدىن فالورغە يارامادىغىنى دە اوگىرنوب قايتىمىش ايدى. اوشبوسىبىدىن: «الوغ بر مدرسە تاسىس ايتىمك خصوصىدە سىعى قىلورم وھىچ بر مانىغە قارامقسىزىن اوڭبو مقصودمە ايرشورم» فېكرىدىن دونمادى.

و بو مرادىنە بر مقدمە قىيلىدىن قىلوب اڭ ايلك «اسلام ھىئىتىنى اصلاح» اسمىدە بر ژورنال چىقارغە باشلادى. زىرا ھر بر الوغ مقصدىنى اڭ ايلك عمومغە آڭلاتىق و بونڭ ايلە خىلقلىرىنى آشنا ايتىمك لازىمىدۇر. مذكور ژورنال دە ھىندىستاندە اولان اسلام ھىئىتىنى اصلاح قىلور ايچون مطلقا يىڭى فېنلرنى تەخسىل قىلورغە و فرىنكار بىلىگىن ھىنلرنى اوگىرنىگە مىسلمانلار ايچون ھم تىوش ايدىكىنى بازار و بو طوغىرودە كىوب مىثاللىر و دىللىلار ايراد قىلور ايدى.

احمد خان ۱۲۸۴ - ۱۸۶۷ تارىخىدە «بنارس» شەھرىنە كوچىدى و اوزىنىڭ يېقىنلىك ياشىدى اولان محمود اسمى اوغلىنى «قامبىرىچ» شەھرىدە اولان كلىه گە وىررايچون دىھ اوغلى ابلە بىرلىككە انگلتىرە گە سىفر قىلدى.

اوشبو وقت «لوندىن» شەھرىنە ھم واردى و انگلىزلىرىنىڭ مشھور آدملىرىنە يولقىدى، مجلسلىرىدە اولدى و ھر نرسە نى ملاحظە و اعتبار قىلوب يور- دىكىدىن كىوب مەلۇمات آلدى. مجرد آنا آنا عادىتىنى كىنە صافلامقىدىن عبارت اولان عرفلىرىنىڭ و قىللىرى اوتدىكىن و بو كىونكى مەشىقت ايچون بو عرفلىرىنىڭ بر آچقەلىق فائىدە سى اولمىھ چىغنى اوشبو سىفرىدە تەمام آڭلادى و ۱۸۷۰ نچى يىل اوزىنىڭ وىتىنى اولان «بنارس» غە قايتىدى.

احمد خان «قامبىرىچ» كلىھ سىندە اولان درىسلىرىنى تىجرىھە ايتىدى، نظام و تىرتىبلىرى ايلە آشنا اولدى، شاگردلىرىنى تىرتىبە ايتىمك ھىقندە مەلۇمات كىسب ايتىدى و اوشبوسىبىدىن دە ھىندىستاندە مىسلمانلار ايچون اوشبو مەكتەپ قىيلىدىن الوغ بر مدرسە تاسىس

(*) باشى ۱۶ نچى عددە .

وجدانی رضائق و پرمادی، صرف حسد و جہالت
 ٹمرہ سی اولان اشلرگہ اوپکہ قیلونی مروتی صغدر۔
 مادی واوشبو سبیدن بر قدر صبر قیلوب اولگی
 اورنندہ طور مق فکرینہ کردی .

حقیقت حالہ اوشبو بایقوتلر، اکفارلر، حرمینہ
 اولان «لعنت» لر هیچ بر اساس گہ مبنی دگل بلکہ
 صرف حسد و دشمنلق ٹمرہ سی اولوب دین ایله
 تجارت قیلوچیلرنگ انتریغہ لرنندن عبارت ایدی.
 کونلرنگ برنندہ ائک ایلک مرتبہ اوله رق بر
 قز قارنداشی کلوب احمد خاننی زیارت ایتدی
 و بر ائکده آش آشادی، بونی کورمکچی باشقہ لری
 و آندن صوئک یراقلر اختلاط قیلہ باشلادیلر . دنیا
 ایچون اولان بایقوتلرنگ و لعنتلرنگ ٹمرہ سی لگی
 میدان غہ چیقدی، حلق ظاهر اولدی . ایشته اوشبو
 وقت احمد خان «کلبہ» نی تأسیس قیلور غہ وقت
 بتدیکنی آکلادی و چارہ سینہ کردی .

احمد خان، عقلی و تدبیرلی بر آدم اولدیغندن
 مدرسہ تأسیس قیلوق طوغروسندہ جزاف اشلردن
 صافلانور و آقچہ طوغروسندہ خیانت ایله تهمت
 ایدلمکدن بتون کوچی ایله یراق اولنور ایدی .
 اوشبو سبیدن ائک ایلک اطرافدہ اولانلر ایله مشورتلر
 یاصادی، آندن صوئک مدرسہ تأسیس قیلور ایچون
 خصوصی بر کامیسیہ تشکیل قیلدی .

مدرسہ ایچون ویرلمش اعانت آقچہ سیننی اوشبو
 کامیسیہ قبول ایتدی و اوشبو کامیسیہ طرفندن صرف
 قیلندی . احمد خان، کندیسی اعانت جیموق حقندہ
 هندستاندہ مشهور شہرلردہ کوب سیاحتلر قیلدی
 و خلقنی دیملادی ایسہدہ برتین آقچہ آلمادی، هر
 بر اعانتنی کامیسیہ اسمینہ یبارتوب طوردی . اعانت
 جیارغہ چیقدیغندہ احمد خان، شہرلردہ عمومی بر
 مجلس یاصاب خطبہ سویلر، ضیافتلرگہ یورماز ہمده
 «بنی ضیافت ابدہ چک آقچہ کزنی آزغنه اولسہدہ
 مدرسہ ایچون صدقہ قیلوئز» دیبور ایدی .

ایلک وقتدہ کامیسیہ ، مدرسہ نی «بنارس»
 شہرندہ آچارغہ موافق کورمش ایدی . صوئکہ ایسہ

مذکور مقالہ لرینگ هندستان اسلاملی آراسندہ
 اولان فائده سز تعصبلر نی بتررگہ ویکلی حیات غہ
 حاضرلنورگہ کوب یاردمی اولمشدر .

دنیادہ اولان اوغ اشلر وفائده لی مقصدلرگہ
 اوزلری نسبتندہ الوغ و کوچلی مانعلر چیقمقی ہم
 عادتدر . اگرده کرشلگان بر اش مانعسز فلانسز
 آلفہ واروب طورر اولسہ ایدی صبر وثبات، اقدام
 وغیرت کبی شیلرنگ اهمیتنی اولماز، آدم ایل آدم
 آراسندہ فرق کورلماز ایدی . اوشبو قیلدن احمد
 خان یولیندہ فارشو توشوچیلر ظاهر اولدی .

مخالفلری، احمد خان طرفندن یازلمش نرسہ لری
 سببی اولسہ اولماسہ دین اسمندن انتقاد قیلورلر
 و خلقنگ نادانلقلرندن فائده لئوب اوز سوزلرینی
 طوغری کوسترلر و مذکور ژورنالنی اوقومقدن
 دین اسمندن منع ایدرلر ایدی . صوئکہ دخی بر
 قدر ترقی قیلدیلر و طوغریدن احمد خاننگ
 قلبنہ هجوم قیلوب ایماننہ یابشدیلر ، تضلیل و تفسیق
 ایتدیلر و زندق ہم ملحد لگی ایله – جن القلم –
 حکم توزودیلر . اسلام مملکتلرندہ اولان مفتیلردن
 فتوالر جیولدی، ائک آخردہ دہ مکہ ایله مدینہ دہ
 رسول اکرم فخر کائنات افندمز حضرتلرینگ اورنندن
 «لعنت» قیلردیلر .

اش شول درجہ لرگہ بتدی کہ بتون هندستان
 مسلمانی احمد خان غہ بایقوت اعلان قیلدیلر ، ائک
 یاقین دوستلری حتی معرم قارنداشلری اوزلرینگ
 مناسبت و علاقہ لرینی تمام کیمسیدیلر . اوشبو وقتدہ
 احمد خان، اوزینگ عائلہ سنی آلوب هندستاندن
 هجرت قیلور غہ قرار ویردی . مرادی دہ مجهول بر
 اورن غہ واروب دنیادن عزات ایدرک یاشماقی
 و موعود اجلی بتدیکنینہ قدر آدم بالاسینہ فاتشماقی
 ایدی . (آخوند بایازیدوف حضرتلری تانارنی :
 «تانار بار یردہ خطر بار» دیہ عیبیلدر ، اصلدہ
 خطر تاناردہ دگل بلکہ جہالندہ در ، جہالت اولسہ
 هر یردہ دہ خطر بار) . لکن انقراض یولینہ کروب
 بتمش مسلمانلر نی بو حاللرندہ قالدروب کیتوگہ

وفات کونینه قدر مدرسه نئی اداره فیلوب طوردی، شاگردلرگه تعلیم قیاور و بوش وقتلرنده تألیف ایله شغللنور ایدی. بونک و فاقندن صوگ، مدرسه گه نواب محسن الملک مدیر اولمشدر.

اوشبو مدرسه، ساده و زینتسز روشده بنا اولنمش ایسه ده هندستانده اولان مدرسه لرنک اڭ بیوگی و آوروپا اصولینه موافق، درساری ترتیب که قویلمش اسلام مدرسه لرنک یرنچیسیدر. هند، فارس، عربی و انگلیز لسانلری تحصیل قیلنور و هر وقت ۱۵ قدر مدرس درسه دوام ایدوب طورر. حضورنده بیوک هر کتبخانه سی و مطبعه سی، اردو و انگلیز لسانلرنده هفته ده بردعه نشر ایدلمک اولان برژورنالی واردر. «صومال» کبی اڭ یراق ایلکتلردن بو مدرسه ده شاگرد واردر. بو کونده بلوجستانده اڭ الوغ منصب صاحبی اولان سردار محمد یوسف خان اوشبو مدرسه شاگردیدر.

احمد خان، زور باشلی و آچیق یوزلی، زور گوده لی و زور کوزلی، الوغ سقاللی و قوی توکلی، عالی همتلی و ثباتلی، عقلی و صبرلی بر ذات اولوب بتون عهرینی وطن و ملتنه خدمت ایدوب کچردی و بو طوغورده کوب اذیتلر کوردی.

احمد خان وفات اولدیغنه، قدرینی حتی دشمنلق قیلوب یور وچیلرده بیادیلر، خلافتنه حرکت ایدوچیلرده اوز خطالرینی اڭلادیلر. هندستان مسلمانلاری شمدی بوکا یادکار ایدوب روس آنچه سی ایله ایکی باروم میلیون صرف ایدوب «احمد خان» اسمنده بر مدرسه تأسیس ایتمک اجتهادنده لردر.

احمد خان اسلام اولان قلیق و باشقه مسئله لر حقنده اثرلر اوشنداق «تورات» غه اوچ جلدده بر شرح یازمشدر. تورات غه شرح یازوچی مسلمانلر نڭ اولگیسی اوشبو ذات اولسه کرک.

احمد خان ۱۳۱۵ - ۱۸۹۸ نچی ییل مارت آینه وفات ایتدی، باشی ۸۱ ده ایدی. محمود اسمنده اوغلی «بنارس» شهرنده قاضیق خدمتنده در.

اورتالقی و هر یردن کلور ایچون یوللر حاضرلغنی اعتبارغه آلوب «علی گده» ده تأسیس ایتمکنی مناسب کوردی.

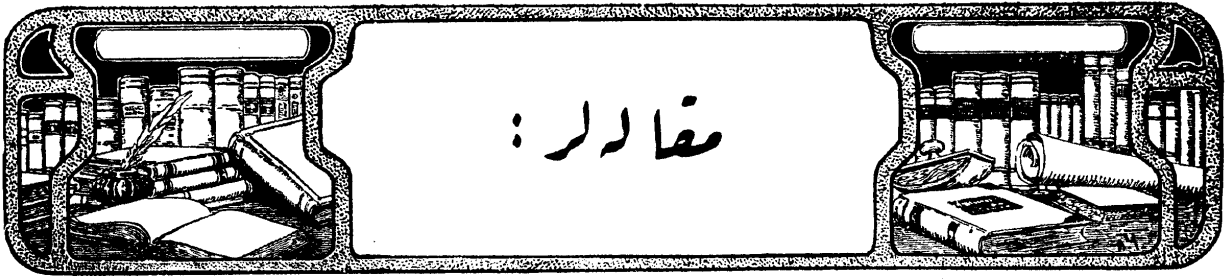
مدرسه بنا ایدلنور ایچون حاجت قدر آنچه اولمادیغی زور مانع اولوب طوردیغنه ایکنچی طرفدن دخی دین ایله تجارت ایدوچیلر مانع اولورغه طرشدیلر، خلق آراسینه اصلسز سوزلر نشر قیلدیلر، فقط بو وقتده مدرسه نڭ درس پروگراملری باصلوب نارالمش اولدیغندن، بونلونی کوروب مدرسه نڭ نه روشه اوله چغنی خلق اڭلادی. شول سببدن اصلسز خبرلر تاراتوچیلرنک سوزلری رواج تابمادی یالکن بازار خلقنی قوتورتمق و اوزلرنک دشمنلقلرینی اظهار ایتمک ایله گنه قناعت قیلدیلر.

اعانت آغیر جیولدی، و پروچیلر اولگی اش اولدیغندن زور ترددلر ایله ویردیلر، اگرده فرض ایدلگان آنچه نڭ تمام جیولمقی کوتامش اولسه ایدی بلکه مدرسه بناسی یوله فالمش اولور ایدی. لکن بار قدر آنچه ایله کامیسیه اش گه کرشدی و اڭ ایلك مرتبه اولورق «علی گده» شهرنده کچوک بر مکتب آچوب، نچوک کرک آلائی ۱۱ عدد شاگرد تابوب شونلر ایله درس باشلانیدی (۱۲۹۲-۱۸۷۵ هـ). درس لرنی، معلم و مدرس لرنی، درس اصوللری

و مدرسه ترتیب لرنی کوزلری ایله کوردیکلرندن صوگ، مسامانلرنک کوزلری مدرسه گه توشدی، یاردم ایچون هر طرفدن قوللرینی سوزدیلر، اعانتلرده صو اورنینه آغوب کلور اولدی. انگلیز حکومتی و شهر اداره لری، حتی مجوس بایلری ده یاردم قیلدیلر، شویله ایدوب حاجت اولان آنچه جیولدی، پلانلرغه موافق مدرسه بناسی تمام اولوب، درس لر اوزینک یولینه قویلیدی. اڭ کوب اعانت قیلوچی «حیدر آباد» نظامی ایله وزیر ی سالار جنگ اولمشدر.

احمد خان، قاضیق منصبندن استعفا قیلوب ۱۲۹۷ - ۱۸۸۰ ده «علی گده» شهرینه کوچوب کلدی و مدرسه اداره سینی اوز قولینه آلدی. شول وقتدن

مقاله‌ها:

سیر شریفه.

«زادالمعاد» دن اقتباس ایدلندی.

رسول اکرمینک کیوم، آشامق و ایچمک طوغروسنده اولان عادت. حرملری و عائلهسی ایله اولان معاملاسی. یورمک و طورمق، اویقو و اوطورمق، نظانت، سویلاشمک و آغلامق، خطبه اوقوق طوغرولرنده اولان عادت.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، کیندر و مامق هم یوندن اشلانمش نرسه لرنی کیار، کیوم طوغروسنه تکلی اولماز ایدی. جبه، برد یمانی، برد اخضر، قبا، فروج، فرجیه، ازار، ردا، حله (ردا ایله ازار ایکیسی براسکده حله اسمنده اولور)، کولماک و اشتان اسمنده کیوملر کیمشدر. بعض وقت کولما کینک بویی و بیگی قسقه ده اولور ایدی. عموما کیوملرینک ییکلری اوزون اولماشدر.

بوی بوی قزل و بوی بوی یاشل نوسنه کیوملر کیدیکی لکن کیار ایچون خالص آق کیوملرنی یاراتدیغی، اما صاف قزل نوسده اولان کیوملرنی سومادیکی مرویدر.

شول زمانده تکبر لر عادتتجه اوزون کیوملر کیوب یردن سوراتوب یورمکدن امتنی قاتیغ صورتک منع ایتمش و روم پادشاهی طرفندن هدیه اوله رق یبارلمش اولان روم کیومنی کیمشدر.

آیاغینه چیتوک و باشماق، باشینه بورك ایله ده بورکسزده چالمه اوشنداق چالماسز بورك کیار اولمشدر. چالماسی بعض وقت قاره نوسده اولور، چالماسینک فویرغینی ایکی یاغری آراسندن آصلندر و بعض وقتلرده فویرفسز قیلوب چالما کیار ایدی.

کמוש بوزک کیار لکن فاشینی اوچ یاغینه

قویار، کیوم کیدیکنده هر وقت اوک ایله باشلار، یاکنی کیوم آلدیغنده آکا بر اسم و یرر و: «یارب بو کیومنی خیرلی قیل! بونک سببندن برر ضرر کلمکدن حفظ ایت!» دبه دعا ایلار ایدی.

افندمز حضرتلری کیوم طوغروسنده برگنه رسم گه عادت اینمادی، حلال و مباح نرسه لردن نه طغری کلسه شونی کیدی، فقط شهر تلی کیوملردن صافلانور اولدی.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، حلالدن نه بولسه شونی آشار، آلدینه کلمش نرسه لرنی - اگرده وقتی ایسه - یارانمی یبارماز، یوقنی صورماز و ایزلتماز و هیچ بر طعامنی عیبلاماز، کوکلی ایستمگان نرسه لرنی حرام اولماسه ده تناول قیلماز ایدی.

حضور شریفلرنده «ضب» آشادیلر اما اوزی قول صوزمادی، آشاوچیلرغه بر سوزی ده اولمادی. حلوی، بال، اکمک، خرما، پشکان قباق، ایرمچیک، قاون، قایماق اوشنداق قوی، کچه، تاوق، قویان، قر ایشاکی، بالقی ایتلری آشار ایدی. خرماشربتنی، سوتنی اوزینی گنده و باشقه نرسه لرگه قوشوب ده ایچار اولمشدر.

قیارنی خرما ایله، خرمانی اکمک ایله، اکمکنی سرکه ایله، سرکه نی ایت ایله آشار ایدی. آشارغه نرسه اولمادیغنده صبر قیلوب طورر حتی بعض وقتلرده حجره لرده طوتاشدن برر آی اوت یانماز ایدی.

طعام آشادیغنده اوچ بارماقی ایله آشار و کوبراک وقتده طعامنی یرگه قویار، آشادیغنده ترلانوب اوطورر باشده بسم الله اوقور و صوکنده الله تعالی گه حمد کبتورر ایدی.

تاولکده اولان بتون اویقوسی ۸ ساعت مقدارنده اولور ایدی .

قوری یرگهده نرسه سالوبده اطورر، بعض وقت بر آیاغینی ایکنچیسی اوستینه قویوب چالقان یاتوب طورر، یاصدق اوزرینه طوغری کلمش طرفی ایله تایانور ایدی .

یوردیکی وقتلرده و قاروسکنیت اوزرنده آشغوب یورر، یوردیکنده آیاغنده باشماق و بعض وقت بالان آیاقده اولور ایدی .

آت، دوه، قاچر، ایشاک اوستلرنده ایارایل ده ایارسزده آنلانوب یورر، دوهده بعض وقتده یاننده باشقه آدمده اولنور ایدی .

افندمز صلی الله علیه وسلم نڭ خصوصی وعهومی اولان معاملهلری غایت گوزل اولور ایدی. بورچ غه آلدیغنده وعده سنه هم بخشى قیلوب تابشرر، بورچه آلمش کیمسه لر بورچلرینی تابشردقلری وقت خیر دعا قیلور ایدی .

پیغمبرلک کلامازدن مقدم، حضرت خدیجه مالی ایله شام سفرینه واردی، آندن سوڭ بعض آدملر ایله شریک اوله رق ساتو ایتدی . رسالتدن سوڭ ساتوب آلمقی کوب اولسه ده نرسه صاتمقی نادر اولمشدر. صحابه لر آراسنده اورن مناسبتی ایله بعض لطیفه لرده سویلر، فقط لطیفه سی حقلقدن باشقه اولماز، مشورت قیلوچیلرغه اوز قاشنده مصلحت اولان فکرنی بیان قیلور و کوب وقت اوزی ده باشقه لرغه مشورت قیلور ایدی .

خسته لر حاللرین صورارغه وارر، جنازه لرغه حاضر اولور، دعوتلرگه اجابت قیلور، ضعیف و محتاجلرنڭ حاجتلرینی ادا ایدر ایدی .

اوز عمرنک یوکرشدیکی و کوراشدیکی مرویدر. باشماقلرینی، کیوملرینی اوزی بامادی، قوینی ساودی، اوی ایچنده اولان خدمتلرینی ایتدی، مسجد بنا ایدلدیکنده تاش کتوردی، قوناق قیلدی، قوناق اولوب باردی، حجامت قیلردی، مال آسرادى،

عذر اولمادیغنده اطوروب، برر عذر اولدیغنده آیاق اوزرندهده ایچار، باشقه ایچوچیلر اولدیغنده - سول طرفنده اطوروچی آدم کرك الوغ و كرك كچوك اولسون، ساوتنی مطلقا اوڭ طرفنده غی کیمسه گه ویرر توفاق وقتنه کوره آچلق وقتنی کوبراک اولور ایدی.

کیچه لمک و نفقه و یرمک کبی نرسه لرده رسول کرم صلی الله علیه وسلم، خاتونلرینه ننگزک قیلور، حرام دگل اشلرده سوزلرینی دگلار و قبول کورر و عهوما خاتونلری ایله گوزل ترککک ایلر ایدی .

سفرگه چیقدیغنده شوباغه سالدروب قانغسینڭ شوباغاسی چیمسه شونی برابر آلور و هر وقت: «سزنگ ایدگو اولانگز خاتونلری ایله بخشى ترککک قیلوچیلرگزدر» دیه بیورر ایدی .

کوب وقت ایکندی نمازی اوفودیغندن سوڭ خاتونلری یانلرینه کروب آنلر ایله سویلاشوب اطورر، اویقو وقتنی بتدیکنده نوبتی اولان حرمینڭ حجره سینه وارر ایدی .

رسول اکرم فخر کائنات افندمز حضرتلری توشا کدهده، چپنا اوستندهده، یرده هم کرواتندهده، کیوم اوستلرندهده حاصل نیچوک طوغری کلسه شونده یاتورر ویوقلار ایدی. توشا گى خرما یوکه سندن اولور ایدی. کوبراک وقتده بر صرمه سینى اورنالای بوکلاب جایار و شونڭ اوستنه یاتورر ایدی. اویقوغه یاتدیغنده قل هو الله احد، قل اعوذ برب الفلق، قل اعوذ برب الناس سورهلرینی اوقوب ایکی قولینه اورر، سوڭره قوللرینی یوزینه و باشینه هم ده باشقه اعضاسینه سپار بونی ایسه اوچ دفعه قیلور ایدی. اوڭ طرفی ایله یاتوب اوڭ قولینی اوڭ یاڭاغی آستینه قویار و: «اللهم قنى عذابك يوم تبعث عبادك» دیه اوقور ایدی .

اویقودن توردیغنده: «الحمد لله الذى احيانا بعد ما اماننا واليه النشور» دیورر، کوب وقتده باشقه دعالر و باشقه آیات شریفه لرده اوقور ایدی. ضرورت اولمادیغنده ایرته یاتورر و ایرته طورر

هم دينى هم اجتماعى مسئله لر.

(۱۰) انچى عدد «شورا» ده اولان المغربى مقاله سى مناسبتى ايله).

ابو حنيفه حضرتلرندن : « سوزمزنك دليلنى بيلمامش كيمسه لر ايچون بزگه منسوب سوزلر ايله عمل ايتمك درست دگلدر » ديه مرويدر . اوشنداق دورت مذهب اماملرندن : « اذا صح الحديث فهو مذهبي » (حديث درست اولسه بزم مذهبم شولدر) ديه منقولدر . اوشبونك ايچون هر مؤمن متدين قرآن شريف و رسول الله دن ثابت حديثلرگه موافق عمل ايتمك ايله بورچلودر . مشهور مذهبلرنگ اماملرى : « تركت فيكم امرين لن تضلوا ما تمسكتم بهما كتاب الله وسنة رسوله » حديثنه موافق كتاب و سنت ايله عامل اولدقلرندن هر قايسينك مذهبلى حقدر ، بونده شبيه يوق . اما كتابلرده منقول اولان سوزلرنگ حقيقت حالده آنلردن صدورى شبيه دن خالى دگل . ايشته اوشبو شبيه دن فورتولمق ايچون مذهب اماملرينك سوزلرينك مأخذلرينى بيلمك لازم . قانقى مجتهد دن منقول سوز اولسه ده اولسون ، سوزينك مأخذى كورلوب طورلديغنده شول سوزنى مذكور امام مذهبي ديه قبول ايدرگه ممكن اولور . عكس حالده مذكور سوزنى ، مذهب امامنه نسبت و بركم جائز ايماز .

مفقود مسئله سنده ايسه فقه كتابلرى : « بر كيمسه يوغالوب حيات و ممانندن خبر اولمادىغى تقديرده ، ۹۰ يل سوكنده خاتونى ، وفات عدتنى اوتكاروب باشقه ايرگه نكاح ايدرگه جائز » دييورلر . اوشبو سوز حقيقت حالده ابو حنيفه مذهبيدر ؟ هر نه قدر فقه كتابلرى اوشبو سوزنى ابو حنيفه گه نسبت و يرسلرده واقعه بوسوز مذكور امام مذهبي اولمازغه تيوشلى . دقت ايله تفتيش ايدوچيلرگه بو حال معلوم اولسه كرك .

يوز مقدارنده فويى ، فل و كنيزا كلرى ده اولور ايدى . ائدمز حضرتلرى هر وقت مسواك و خوشبوى استعمال فيلور ، طهارت و نظافت كه دقت ايدر ، طرناقلى يتو و بوون اوستلرى كيرلى آدملرنگ يانينه كورلرندن آغرسنور ايدى . اول وقتلرده مونچا اولمادىغندن اولسه كرك مونچه كرديكى روايت ايدلماشدر .

ساچى كوب وقت قولاق يو مشاقلرينه يتو بورمش و بعض وقتلرده طلوملر فيلوب اورر اولمش ، اما حج عملندن باشقه وقتده ساچينى آلدرمامشدر . طرناقينى و ميغنى (ايرن طرفى ايله تيگز فيلوب) كبسار ايدى .

رسول الله صلى الله عليه وسلم غايت فصيح سوزلى اولديغندن سوزلرى كوكللرنگ ايچلرينه كور ، دكلاوچيلر مسخر اولورلر سوزلرى آچيق اولديغندن ، حتى آرتندن صاناب وارمق ممكن كورلور ايدى .

حاجتدن باشقه ده سويلاشماز ، فائسز و معناسز نرسه لرگه كرشماز ، تربيه گه منافى كلمه لرنى اصلا استعمال فيلماز ، تبسمدن باشقه كولماز ايدى . آغلامقى هم كولمكى قبيانندن تاوشسز اولور ، كوزلرى ياشلانور ايدى . اوغلى ابراهيم ، عثمان بن مطعون وفات اولدقلرنده و بر قزينك جان تسليم ايتديكىنى كورديكنده ، ابن مسعودنك قرآن او قودىغنى ايشنديكنده آغلاديغى كورلماشدر . كوب وقت كيچه نمازلرى او قودىغنده آغلار ايدى .

برده طوروب ده منبرگه باصوب ده ، دوه اوستنده ده خطبه او قور ، فقط خطبه او قودىغنده يوزنده آچيغ علامتلرى بيلنور و هر خطبه سنك « اما بعد » سوزى ايله مقصودينى سويلرگه كرشور ، خطبه لرنى حمد ايله باشلار ، استغفار ايله تمام فيلور و هر خطبه لرى خلقنك حاجتلرينه كوره اولور ، خطبه وقتنده بعض وقت قولنه طاباق و بعض وقت فلج طوتار ايدى .

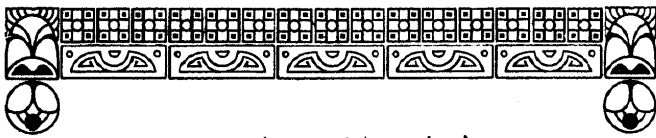

قبله بیلورلر. یوقسه زکات حیللرینی عملگه قویبق
خصائص نبی قبیلندن بعض بر اوکازلی آدملرگه گنه
خاص بر شیبدر؟

آرادن بری چیقوب ده « زکاتلرنی جمعیت
خیریهلرگه جیوب شریعت مقصودینه موافق اولان
رونده محتاجلرغه و ائک فائده لی برلرگه صرف
قیلدررغه تیوشلی » دیپور اولسه اوشبو حیلکارلر:
« واجب صدقه لرده تمایک شرط و فلان » دبه دنیانی
یا کفرانه لار. حالبوکه جمعیت خیریه طرفندن جیولوب
و آنک طرفندن مصرفلرغه تقسیم ایدلمک اصولی
بعینه زمان سعادتده اولان اصولغه موافقدر. « ارایت
الذی یکذب بالذین فذلک الذی یدع الیتیم ولا بعض
علی طعام المسکین » (۱) قول شریفینک مفادینه کوره
جمعیت خیریه لار یاصامق و شونلر واسطه سبیل مسلمانلر
نک دینی و اجتماعی حاللرینه اعانت قیلیق لازم
بر اش اولسه کرک .

بو سوزلرم خصوصی و هر بر اوکازلی آدملرگه
فارشو دگل، فلان و فلانلرنی جرح هم دگل. بلکه
عمومی صورتده اوزمنک عصر دشرلم اولان قلم
اهللرینه « الدین النصیحة » موجنبچه عاجزانه بر
نصیحتدر.

حسن بن ملا احمد پوناماری
« قزیلچار » .

« اویا » ولایتی تاریخی .

(روسچهدن ترجمه ایدوچی ع . ف .)

روس مؤرخلری خبرینه کوره بو کونگی اویا
ولایتنده ایسکی وقتلرده ترک قومندن باشقردلر،
بلغارلر، اوغر، بوغر (چود) قوملری، بر آزده
اسلاولر (۲) طورلر ایدی. اویا ولایتی « بوغر
(۱) اوشبو آیت شریفه گه متعلق سوزلر «شورا» ده بازلهدشر.

عدد ۹ - ۱۰ .

(۲) بو سوز یا کیش اولسه کرک چونکه اسلاولر پک
صوگ کاهلردر. «شورا» .

اوشنداق نخلیل مسئله سنده فقه کتابلری :
« والنکاح بشرط التحلیل یکره و یحل » دیپورلر .
رسول اکرمین : « لعن الله المحلل والمحلل له » حدیثی
ثابت اولوب طوردیغنده ابن عمر رضی الله عنهمادن :
« کنا نعد هذا سفاحا علی عهد رسول الله صلی الله علیه
وسلم » دبه روایت ایدلدیکنده مذکور سوز نیچوک
ابو حنیفه حضرتلری مذهبی اولسون ؟
ای ملت وای خادم ملت ! « ولتکن منکم
امة یأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر » خطاب
هر زمان و هر مکان ایچون عام اولسه کرک . شونک
ایچون اوشبو آیت ایله عمل قیلوررغه تیوشلی . آیت
و حدیثلرگه خلاف اولان روایتلر ایله عمل ایتمکدن
جهتدلر رضا اولمازلر ایسه اول سوزلر نیچوک
آنلرک مذهبلری اولور ؟ شونک ایچون بو حاللرنی
اصلاح، بر برکزی اوشبو طوغروده تنبیه قیلوگز !
بو مسئلهلرنی آق و زور یول ایله اصلاح ایدگز ! نادانلر
و حیللرچیلردن قورقوب یازهی طور اچقسز می ؟ قرآن
کریمده : « یجاهدون فی سبیل الله ولا یخافون لومة
لائم » آیتنی کورمادگز می ؟

حیلکارلر ایسه ارکان اسلامدن اولان زکاتنی ده
حیللر قوروب ویرمازلر و مصرف اولمادقلری
حالده باشقه لرنک زکاتلرینی آلوب اوز کیسه لرینه
صالوب طورلر. بونلرنک بو اشلری هم فقرا حقیقه
تعدی و ظلم هم ده شریعت مقصدینی استخفافدر.
اوشبو حیلکارلر نه کبی شهرت صاحبلری اولسه
لرده اولسونلر : « وذر الذین اتخذوا دینهم لعبا ولهوا
وغرتهم الحیوة الدنیا » تهدیدینه مصداق اولسه لرنک
« حیللر شرعیه » نه دیمکدر ؟ حیللر اولان بر
شی شرعی اولور می ؟ شرعی اولان بر شی حیللر
اولور می ؟ « یخادعون الله والذین آمنوا و ما یخدعون
الا انفسهم و ما یشعرون » کیملردر ؟

یاری حیللر ایله زکاتنی ساقط ایتنک درست
اولسون، لکن بونک ایچون اوکازلی بر آدم اولمق
نیچون شرط ایدلمشدر ؟ بو حیللرنی بایلرنک اوزلرینه
گنه اوگرتسه ک بونی اوزلری ده پک بغشی اجرا

لور يېنه سبب اولدیمی، ياكه بوغرلر روسلرنڭ ۱۴۸۹نچى يىلك اولان هجوملرندىن ايلك بوغالدیلر می؟ بو ايسه آچيق صورتده معلوم دگلدر.

بر وقتلر تاتارلر كلوب چقبوب باشقردلر نی قول آستلر يېنه آلدیلر واوزلر يېنى آز وقت ايچنده مسلمان ايتدیلر (۱).

ريچقوف سوز يېنه كوره باشقردلر چنگيز خاندىن ۴۰۰ يىل مقدم «پچنك» خلقلرى ايله صوغشمش ايدیلر.

بوغرلردن يالكز بر آز «فورغان» قالدیغى حالده تاتارلردن پك كوب منقولات و آثار قالمشدر. بو اثرلر «نوغازى اثرلرى» ديه مشهورلردر. تاتار خانينڭ تاش سرايى ايله بغداد شهرندن كلمش حسين بك قېرىنده اولان كلشانه و باشقهلر تاتارلر اثرلر يدر (۲).

باشقردلر ايلك وقتلرده واق تويك نوغازى كنازلرى قول آستونده طوررلر، مذكور كنازلر اول وقتده آلتون اوردا و صوكره ده قزان خانلر يېنه تابع اولمشار ایدی. فقط «مسقوا كنازى ايوان (۴) نچى ايوان باباسى) قزاننى اوز نفوذ يېنه آلمش، اوز افلامى قزان خانلغى بتوب بتون قزان روس يرى اوله چق (۳)» ديه خبر چيقدیغى صوك نوغايلىر قفقاز يېنه غه قاچوب كتدیلر و تاغ خلقلر يېنه قوشلدىلر.

نوغايلىردن قالمش اثرلرنڭ مشهورلرى مينزله

(۱) بو خبر درست اولماسه كرك. باشقردلر اسلام ديننى بلغار تركلرندىن آلمشدر. تاتارلر كلديكلرى ايله باشقردلر نى مسلمان ايتك نيچوك صورت طوتار كه كلديكلرى وقت كند. يارى رسما مجوس ايدیلر و برنچه يىللر مجوسيتده ثابت القدم اولوب اخيرنده يرلى مسلماناره مغلوب اوله رق اسلام ديننى قبول ايتدیلر. «شورا»

(۲) طوغروسى ديم بوينده اولان سرايلر و ايسكى قېرلر شول يرلرده طورمش نوغازى كنازلرندىن قالمش، اوزلر، قفقاز طرفلر يېنه كتديكلرندىن صوك اسملرى اوزولممش و شهرتلىر غائب اولمشدر.

(۳) اكرده بو خبرنڭ شول وقت چيقوى درست اولور ايسه تعجبه لايقتىر. زيرا بو خبر قزاننى آوچى ايوان باباسى عصرنده چيقتىش اوله در. شورا.

برى» اسمنه اولان بيوك مملكتنڭ بر الوشى كنده در. بوغرلر ير بوزندن بوغالدیلر، منقرض اولدىلر. ايلك وقت بوغرلر پك كوب بر خلق اولوب اورال تاغلر يېنڭ ايكى طرفنده طوررلر ایدی. اوشبو سببندن اورال تاغلر يېنى ۱۲ نچى ۱۳ نچى ۱۴ نچى ۱۵ نچى عصرلرده ناؤغورد خلقلرى «بوغر تاغلرى» ديه سويلر اولمشلردر. ۱۱۸۷ نچى، ۱۱۹۳ نچى، ۱۳۲۳ نچى، ۱۳۲۹ نچى، ۱۳۶۴ نچى، ۱۴۴۶ نچى يىللرده بيوك ناؤغورد خلقلرى جانوار تيريلرى، مورژ سوياكلرى ايله خلقدن ياساق بيغمق نيتى ايله بوغرلرغه هجوم ايتدیلر. لکن بو صوغشمش بوغرلردن بيگراك ناؤغوردلرغه ضررلى اولدى. ناؤغوردلر، بوغرلر نى چوقندررغه طريشوب فارادیلر. بو مقصودلرى ده بولمادى، زحمتلىر بوش غه كتدى.

ناؤغوردلر كوچسزلنديكلرى صوك ۱۴۷۱ نچى، ۱۴۸۳ نچى، ۱۴۸۹ نچى يىللرده مسقوا كنازى اوچونچى ايوان بوغرلر اوستنه عسكر يباروب صوغشمش و بوغرلر نى آلدى، لکن آنلر مسقوا حكومتى آستنه كركه رضا اولمادقلرندىن سيبيرياغه قاچدىلر و سيبير خلقى ايله قاتشوب، شونده بوغالدیلر.

ناؤغورد كنازلكينڭ «قاما» ييلغھسى بو يىلرندە و حاضرگى مينزله اويازى اولان يرلرده قولونيا (مستملكات) لرى وار ایدی. بونلر ناؤغورد قولندىن چيقدیلر، بونلر ايسه ايلك وقتده اوزلر يېنه مستقل ياشاچى اولان خلپنوويس ياكه و اتچانلردن ايدیلر. بو قوملرده بوغالدیلر، يالكز اثرلرى اولان «فورغان» لر قالدى. بو قورغانلر «چود قورغانلرى» ديه معروفدر. باشقردلر و بو يرلرده طوروچى باشقه قوملرنڭ حكايترلرندە، ايسكىدن كوچرلوب كلمش خبرلرندە مذكور قورغانلر، اوزلر يېنڭ كيملر ايدىكلر يېنى بيلمادىكلرى «چود» اسمنده خلقلره منسوب اولدیغى بيلنده در.

روسلرنڭ بوغرلر اوستنه اولان هجوملرى، بتون اورال بوينده هجوم اولديغىدن بوغرلرنڭ بوغا-

اوستنه « شریفی خوقند » (؟) دیه بازلمش بر نچه بافر آنچه لر نابلمشدر.

روایتلره کوره باشقردارنڭ مجوسی وقتلرنده بغداد، خوقند و بخارا طرفلرندن بونلره دین گه اوند اوچیلر کلور اولمشدر. مذکور « چود توبه لگی » ده شوندی دین گه اوند اوچیلر نڭ برینڭ قبری اولوی احتمالدر. ظنمه کوره شوندا ای او یولوب یا صالمش توبه لکلر دین گه اوند اوچیلر، خان و کنازلر قبر لری اولور. قبرلری اورلر ایله آیلاندرمک عادتی اورنا آزیاده بو کونده ده وارد.

بوغرلر اوستنه اولان هجوملری اعتبارغه آلنما. دیغی صورتده روسلر نڭ باشقرد یرلرینه کلملری ۱۵۰۳ نچی ییلده در. اوشبو ییل مسقوا کنازی ایوان اوچونچی طرفندن یبارلمش عسکر، آق ایدل گه قدر کلدی. بو وقتلرده روسلر قزان خانلیغینه سفر ایده باشلامش لر ایدی.

۱۵۵۳ نچی ییلده قزان خانلیغی تمام روسیه گه کروب بتدی. قزان نڭ صوڭ خانی اولان یادکار خان مسقواغه یبارلوب چوقندرلدی و سیمون دیه آتالدی. اوشبو کونلردن اعتبارا باشقرد یرلری روسیه یری اولارق سانالادر.

اویلا ولایتینه بوکونگی اویلا، اورنبورخ، پیرمه و سامار گوپیرنالری کره در. شول یرده بوکون گه قدر اولان تاریخی مشهور واقعه لر ییللر ترتیبی ایله کوسترلور.

۱۵۵۳ ده پک کوب قزان تاتارلری و چیرمشلر اصل وطنلرینی تاشلاب (روسلر نڭ ظلملرندن قاچوب) اویلا ولایتینه کلدی لر، اورمان آرالرینه یرلشدیلر.

۱۵۵۴ ده مسقوا سر عسکرلرندن آداش-وف (چوقنغان تاتار)، قوربسکی و میقولینسکی، تاتارلر نی ییگوب قوغدی لر، چیرمش کنازی پاچمورد ایله بر نچه بیڭ آدمنی اسیر آلدیلر.

۱۵۵۶ ده آق ایدل، قاما، اق بوینده اولان باشقردلر اوز رضالقلری ایله مسقواغه تابع اولوب، قزانده اولان مسقوا مأمورلرینه جانلک و بال ایله

اویازنده اولان « اور » لر ایله قبر تاشلر یدر. بو قبر تاشلری « بلغار » تاشلری اسمیله یورتیله در. « اور » لر ایسه نچه چافرملرغه تارتلوب باشقردلر هجومینه سد اولسون ایچون یا صالیدیغی ظن ایدلنور (۱).

قبر تاشلری جمله سندن « زی » ییلغه سسی بوینک « قزل چاپچاق » اولی یاقیننک لیبسی (ЛЫСЫЙ) تاغی ایپاگنده کوفی یازوی یازلمش تاشدر. بونده ایسه: « حسن بیلوک حلیم اوغلی، ربیع الاول ۶۲۳ ییل » دیه یازلمشدر. بو ییل میلادی ایله ۱۲۲۶ نچی ییلغه مصادف اولوب، بلغار اوستنه برنچی مرتبه اولارق مغوللر (تاتارلر) هجوم قیلدیلری ییلدر. ایلک وقتده اویلا ولایتنده بو یله اثرلر پک کوب اولمشدر. لکن دقت ایله تیکشیرلما دیکندن تلف و ضایع اولوب بتمشدر. ۱۸۶۷ نچی ییل « اویلا » شهرنده اسلام قبرلگی اورننده بر قورغان یازلمش ایدی. بونده ایسه اوچ آرشین تیرانلگنده کموش آلقه، قزل تاشلی کموش یوزک، بالا سویاکلری، تابوتنڭ قالدیلری (تابوت کموش ایله قاپلانوب صوگره سندن آلتونلانمش اولدیغی مظنون)، بافر و کموش نرسه لر تابولمشدر.

روایتلر گه کوره بو قورغانلر اسلام دینی کر- مازدن ایلک تاتار (۲) هم نوغایلر اثرلری ایلمش. اوشبو نرسه لر ایمپراطوره منسوب آثار قدیمه جمعیتنه یبارلدی ایسه ده جمعیت بوندن کوب نرسه آکلی آمادی. شول سببن « قورغانلر » حقنده همیشه معلومات آلنمادی.

زلاتاوست اویازی « قوشیلکفه » صوی یاننده « چوقور » تاغنده توگارک روشده بر توبه یر وار. بو نڭ اسمینی « چود توبه لگی » دیرلر. ۱۸۶۸ نچی ییلده بوران وقتنده بو توبه لک بوزولدی و بونده

(۱) بو سوزده درست دگلر، اوشبو اورلر حقنده محترم هادی افندی آطلاسون طرفندن « شورا » ده گوزل بر مقاله یازلمشیدی. درستی ایسه آنڭ یازدیغیدر. ۲ نچی جلد ۴۳۲ نچی بیت که مراجعت اولنده در.

(۲) بلغار ترکلری اولسه کرک. زیرا بو وقتلر تاتارلر بو یرلره کلماش لر ایدی. شورا

میش و واتانلر هم چواشلر اوفا ولایتنه کوچوب کله باشلادیلر. اوشبو ییلک زاینسکی، تاینسکی سالندی لر. باشقردلر روس باشقردلریندن رضا اولمای بولغانا باشلادیلر.

۱۵۹۸ ده اوفا بایارلری عسکر ایله برابر واروب کوچم خاننی اسیر آلدیلر.

۱۶۱۰ ده روسیهده پادشاه اولمادیغندن اوفا ولایتی مستقل اولدی.

۱۶۱۳ ده اوفانک استقلالی بندی.

۱۶۴۵ ده باشقردلر صوغش چیقاردیلر. روس مأمورلری اختلالنی باصدروب باشقردلرنی جزالادیلر.

۱۶۴۹ ده چیتدن کلمش خلقلر باشقردلرینین آلداب آلورغه باشلاسهلر ده ایوان غروزی زافونینه خلاف اولدیغندن بو حال بترلیدی، یرلر باشقردلرغه کپرو فایتارلیدی و باشقردلرینه کوچوب کلمک منع ایدلیدی.

۱۶۷۲ - ۱۶۷۳ ده اوفا باشقردلری عصیان چیقاردیلر. مسقوادن کلمش یازیقوف کوچ حال ایله بونی باصدردی.

۱۶۷۶ ده سعید اختلالی باشلانوب بیس ییل دوام ایتدی.

۱۶۷۷ ده باشقردلر «اؤفا» شهری اوستنه بورسهرده اونبش چاقروم یر قالدیغنده کپرو فایتوب کتدیلر.

۱۶۸۰ ده باشقردلر اختلالی باصدرلوب، بوکا سبب اولانلرنی جزالادیلر.

۱۷۰۷ ده آلدار ایله کوچوم اختلالی باشلانیدی. باشقردلر قزان طرفینه سفر ایتدیلر. بونارنک اختلال لرینه سبب سیرگیبف اسمنه اولان مأموردن رضا اولما- دقلری ایدی. باشقردلرنک بر آزی عفو فیلندی و فالانلرینه جزا ویرلیدی.

۱۷۳۰ ده ابوالخیر خان روس تبعهسی اولور ایچون «اؤفا» غه ایلچیلر یباردی.

۱۷۳۱ ده ایمپرالور یتسه آنا بوکا رضالق ویردی. ۱۷۳۴ ده باشقردلرینه چیتدن کلمش کیمسهلر

یاصاق ویررگه باشلادیلر.

۱۵۵۷ ده ایوان دورتنچی باشقردلرغه یرلرینی فایتاروب ویردی، خواجهسز یانمقده اولان یر و اورمانلر هم باشقردلرغه تابشرلیدی.

۱۵۷۳ ده باشقردلر یاصاق تولار ایچون قزان شهرینه واررغه آغرضوب اوز یرلرینه برشهر صا- لورغه و دشمانلردن صاقلار ایچون صالادات ببارونی صورادیلر.

۱۵۷۴ ده پادشاهنک قوشوی بوینچه عسکر باشلغی ایوان ناغای (۱) اوفا و آق ایدل صولری قوشلایغی یرده «اؤفا» شهرینی صالیدی. باشقردلر روایتنه کوره بو شهر اورننک ایلک وقتلرده «طوره تاغ» اسمنده بر شهر اولوب، اوفا کنازلری طور- مش. بو کنازلردن بری ده قزان خاننی طرفندن ایوان اوچونچی یانینه ایلچی اولوب هم وارمیشدر. نوغای ایله بررگه کلمش بایار بالالری و عسکرلرگه اوفا تیرهسندده اولان بوش یرلر تارانوب ویرلیدی. اوشبو کوندن باشلاب اوفا ولایتنده روس خلقی یرلشه باشلادی.

۱۵۷۵ ده سیبیرخاننی بالالری آبلای ایله توکیل «اؤفا» شهرینی بنا ایتدیرماز ایچون اوز عسکرلری ایله کلدیلر، اوفا ییلغهسی یاننده اوفادن اونبش چاقروم یرده اوفا عسکرلی طرفندن مغلوب اولوب اسیر توشدیلر. بو وقت اوفا عسکرلی آراسنده باشقردلر هم تانارلرده وار ایدی. باشقردلر سیبیر، قزان، نوغان، اوصا اسمنده اولصلرغه بولندی. بو اولصلر حاضرنه اوفا، اورنبورغ، پیرم و ژاتقه گوبیرنالریدر.

۱۵۷۶ ده مستقل اولان نوغای کنازلری، «باشقردلرینده روس قلعهلری اولماسون!» دبه پروتیست ایتدیلر.

۱۵۸۴ ده کناز اودویفسکی (تاتار نسلندن) مینزله شهرینی صالیدی. قزان، سمبر و غیر یرلر دن گوبیرنالردن روسلر تاتار و موردوالر، چیر- (۱) چوقنغان نوغای تورهسی یا که شویله بر آدنک نسلندن.

نى «دفتر» اسمندە بر ژورنالغە يازا باشلادىلر. بونك ايسە هر كمنك اسمى، دىنى، نە يردە طودىغى، نە يردن كلمش اولدىغى يازلور ايدى. اوشبو آدملر گە «دفتر» سوزندن بوزولمىش اولان «نپتر» اسمى ويرلە باشلادى هم دە رسمى تعريفلىرى دە شويبلە اولدى.

۱۷۳۵ دە اورنبورغ شەھرى بنا اولدى (اور-سكى اولسە كرك). بونك سببندن باشقردلر عصيان چيقاردىلر. باشقردلر بهادرشاه و كيلەك آبز ايدى. بو اختلال، سعید اختلالى درجە سەينە يتدى. فقط بوگا فاراب اورنبورغ بناسى تاشلانماي هميشە بنا اولدى. باشقردلر «مينزلە» نى محاصره ايتسەلر دە آلا آلمادىلر. روسلر «ديم» صوى يانكە باشقردلر نى ييكدىلر. رومانسوف ۲۲۰ باشقردنى اسير آلدى و ۱۰۰ قدر باشقرد اوللر نى ياندرتدى.

۱۷۳۷ دە باشقردلر نى باصار ايچون حكومت، قزانده اولان چيت قوملردن آپالچىنە جيارغە كرشدى. ۱۷۳۸ دە، مقدم ۱۷۳۶ نچى بيل ۷ نچى فيورالده چيقمىش اولان: «اختلال چيقاروچى باشقردلر نى اولدرر گە، باشقەلر نى چىرقى و قامچى ايلە صوغوب يارار لقلر نى پولقارگە صالدا تاراتورغە، يارامل سدايلر نى بالطبق دكزى اسكلە سەينە أشچى ايدوب يباررگە، آزاد ايتماو شرطى ايلە خاتون قزلر نى و عموما بالالار نى اولاشوب ويررگە» زافونى تىكرار ايدلدى.

۱۷۴۰ دە اختلال باصدرلدى. ۳۰ ييكدن آرتق باشقرد تلف ايدلوب، خاتون و بالالرى بايارلرغە اولاشلوب ويرلدى.

۱۷۴۴ دە روس عنصر نى كوباينور ايچون روسلر نى «اورنبورغ» طرفينە كوچررگە كرشدىلر و آنلرە كوب ايركنلكلر ويردىلر. عيبل كشيلىر هم جزا اولهرق «اورنبورغ» طرفلر نە يبارلر ايدى. ۱۷۵۴ دە «اورتا آز ياغە قاچوب كتمش باشقردلر اگردە كبرو قاينور اولسەلر گناهلرى عفو قىلنوب يرلرى اوزلر نە ويرلەر» دبه اعلان ايدلدى.

۱۷۶۲ دە ميشارلر ياساقدن عفو قىلنوب فازاقلر روشنە خدمت اهلى اولدىلر. «اوقا» شەھرى نە نورعلى خان كلوب بر نچە آى طوردى.

۱۷۷۰ دە اورال بويندە باشقرد و قرغيز يرلر نە كوچوب يورمكده اولان قالمقلر اختلال چيقاردىلر، بر نچە مرتبە مغلوب اولدقلرى صوگ فرغيز صحرالرى و سيبىريا آرقلى فطاي مملكتينە كندىلر.

۱۷۷۳ دە پوغاچوف اختلالى باشلاندى، بوگا ايسە باشقردلر دە فاتوشدىلر. باشقردلر نك باشقردلر شيطان كودى ژولصندە ۲۲ ياشندە اولان صلوات يورايوف ايدى. بو آدمك بكتلگى و بهادرلىغى حقندە باشقردلر آراسندە كوب حكايىلر قالمشدر. پوغاچوف ۱۰ بياك عسكرى ايل «اوقا» شەھرى محاصره ايدى. ۲۲ نچى اوكتابرده، ۲۱ نچى نوبابردە، ۲۵ نچى ينوارده هجوم ايتدى ايسە دە «اوقا» نى آلا آلمادى.

ايكنچى بيل ۲۵ نچى مارتدە اولان صوغشك فاتىغ صورتە ييكلدى. اوفاليلر پوغاچوف عسكر نى قوغوب «چىقا» ايلە «غوبانوف» اسملى باشقردلر نى اسير آلدىلر. ماي باشندە صلوات ايلە پوغاچوف فوشلدىلر. تاتارلر، باشقردلر و باشقە قوملر زاوود و اوللر نى ياندردىلر. روس عسكرى طرفندن پوغاچوف ايلە صلوات عسكرى ييكلدى، صلوات جراحتلدى، باشقرد عصبانى باصلدى. ۱۷۷۵ دە چىقا ايلە غوبانوفك اوفادە باشلر نى كىسدىلر، تنلر نى اوتغە ياقدىلر. صلواتنى قاچى ايلە صوغوب اولدن اولغە كوستر و يورندىلر و هر اولدە ۹۰ قادچى صوغالر ايدى. صلوات هميشە دە ايسان قالدى. صوكرە بور نى كىسوب بالطبق اسكلە سەينە قاتورغە يباردىلر. پوغاچوف واقعه سنده آلمش بياك جان تلف اولدى، عادنى آدملرگە ۲۸ ميليون صوملق ضرر اولدى. چوقندىرلمش چواشلر چىركاولر نى، اوللر نى ياندر و پوغاچوف عسكر نە فوشامشدر ايدى.

۱۷۸۹ دە ۴ نچى دكابردە «اوقا» شەھرى نە مسلمانلر ايچون «اورنبورغ صوبرانئەسى» آچلدى. اوقاشەھرى نە تىپترلردن آنلى عسكر ترتيب قىلدى. باشقرد

شوچى آدم، اوشبو يولده كيسه لر طولوسى آلتون
صرف اينسه ده بر فائده قازانه آلماز، قولى عر-
شلرگه يتسه ده هر بر كرمش ايشگندن: «حقك يوق!»
جوانى آلوب كير و چيقارغه مجبور اولور، سوزينه
بر تينلك بها قويماز.

اور نينى بيلوب استعمال قيلنهق شرطى ايله:
«بو سوزنى سويلرگه يا كه بو اشنى قيلورغه حق
وار!»، «بواشنى قيلورغه يا كه بو سوزنى سويلر
گه حقك يوق!» جمله لرى بتون حيات اجتماعيه
حركتلنمكده اولان معور اعتبار ايدلنور.

بتون دنيا «عدالت» اوستنده طورر، انسانلرنك
اوز حقلرينى بيلوب شونك دائره سندن چيقماز سزلق،
باشقه لرنك حقلرينى بيلوب ده آنلرغه ضرر ايتماز
سزلك «عدالت» اولور.

«علم حقوق» بو كونلر ده دارالفنونلر كى
يوقارى مكنبلر ده، عقللرى كامل اولمش شاگردلر
گه تعليم ايدلنور ايسه ده بو درس لر علم حقوقنك
يوقارى مرتبه لرىدر. آنك ايسه خواه عالم و خواه
نادان، خواه صبى و خواه بالغ اولسون هر كيم
ايچون ضرور و هر كيم ايچون بيلورگه تيوشلى اولان
اساس قاعده لرى و ايكنچى تعبير ايله الفبالرى ده
واردر. ايسته بونى بيلورگه هر كيم مجبور اولور
و بيلمادىكى ايچون هيچ كيم معذور صايلماز. علم
حقوقنك بو درجه سيني تحصيل قيلور ايچون يوقارى
مكتبلر دگل، حنى توبان مكنبلر ده شرط دگل بلكه
بونك مكنبى «دنيا» در. دنيا هم مكنب هم معلم هم
كتاب اعتبار ايدلنور.

هر مملكتنك زاقونلرى «حقوق» نى بياندىن
عبارت اولوب حاكملر و محكمه لرى شول حقوقنى
صافلاب طور وچيلر يدر.

بو كونده هر مملكته اوزلرينه كوره حقوق
اولديغى كى منقرض اولمش ايسكى دولتلر ده هم
«حقوق» دستور العمل طوتامشدر. اوشبو قيلدىن
مسلمانلرنك ده اوزلرينه كوره «حقوق» علملرى وار.
اسلام حقوقى عبادت فسمبى استننا صوكنده

و ميشارلر اسوچ معار به سينه وارديلر .
۱۷۹۸ ده باشقردن و ميشارلردن عسكر يا صالوب
كانتونلرغه بولنديلر .

۱۸۰۲ ده اوفاشهرى گوبيرنا يا صالوب، اورنبورغ
شهرنده اولان محكمه لر بونده كوچرلديلر . اورنبورغ
يالكنز حربى بر قلعه اولوب قالدى .

۱۸۱۲ ده باشقردن هم ميشارلر ناپاليون صوغشينه
وارديلر .

۱۸۶۴ ده اونا گوبيرناسينه پولاق عاصيلرى نفى
ايدلديلر .

۱۸۶۵ ده اونا گوبيرناسى تشكيل ايدلدى .

احكام شرعيه مجموعه سى .

III

حقوق علمى . فقه و اخلاق . احكام شرعيه ، مجموعه سيني
كيملر ترتيب ايتسون ؟

حقوق علمى، اخلاق علمندن طوغمشمى؟ يا كه
اخلاق علمى، حقوق علمندن طوغمشمى؟ بو طوغرو
ده عالملرنك اختلافلى اولسه ده دنيا ده معيشت
اينديكلرى و اجتماع اوزرنده ياشاديكلىرى مدنده
هر ايكيسينك ده انسانلر ايچون لازم شيلر ايديكند
اتفاق قيلمشلر در.

اوزينك حقينى و باشقه لرنك حقلرينى بيلمامش
آدم نه قدر گوزل اخلاقلى اولسه ده باشقه برينك
حقينه كرشمك خطالغندن فور تولا آلماز. اخلاقى
گوزل اولمامش انسان، بيله طوروب اوز حقندن
طشره غه چيقمق و باشقه لرغه جبر و ظلم ايتمكدن
سلامت قالماز. شونك ايچون انسانلرنك ياشامكلرينه
صو ايله هوا نه قدر لازم اولسه اخلاق ايله حقوق
علمندن خبر دار اولمق هم لازمدر.

اوزينك حقى اولمادىغى حالده بر اش گه كر-

« احکام شرعیہ مجموعہ سی » ترتیب فیلورغہ یالکوز عائله دعوالرینی مفصل ایتمک نقطہ سندن دگل بلکہ عموم شاگردلرمنی اسلام حقوقی و اسلام فقہسی ایل آشنا ایتمک نقطہ سندن ده اهمیتلیدر. بوقسہ فقہ کتابلر مز نه قدر معتبر و نه قدر اعتمادلی اولسه لرده تالیف روشلریذک بو کونگی خلقلرنک طبیعتلرینه، حیات اجتماعیہ و معیشتلرینه مساعدلی صورتک اولمادیغندندر، بونلردن استفاده ایدوچیلر کوندن کون آزالمقده در. ماده ماده ایدرک احکام شرعیہ مجموعہ سی توزومک اسلامده یگی بر اش دگل بلکہ بونک بر مثالی مشهور « نظام الملک » وزیراک ایتمش اولان ملکشاہ عصرنده اولدیغی مرویدر. مذکور ملکشاہ، فقہ کتابلریذک مشوش صورنده تالیف ایدلدیکلرینی کوردیکنده صرف اصول و قواعدن عبارت اولهرق « المسائل الملکشاہیة والقواعد الشرعیة » اسملی بر مجله ترتیب ایتدرمشدر. دیمک اسلام دنیا سنده اک ایلک مرتبه اولهرق زاقون کتابلری ترتیبندہ فیلوب فقہ کتابی ترتیب فیلدر و- چیلر ترکر اولمشدر. شمدی بو واقعه گه ۹۰۰ سنه لر اولور. لکن بو اثرنک کوبدن یوغالدیغی ظن ایدلنور. «الجزائر» ده اولان مسلمانلرنک اوشبو کونلرده احکام شرعیہ مجموعہ سی توزودیکلری حقیقده بعض خبرلر «کوکب آفریقا» ده کورلیدی.

« احکام شرعیہ مجموعہ سی » نی کیملر ترتیب ایتسون ؟
اگرده هر مملکتده زاقون و اوزلرنجه شریعتلر ترتیب فیلورغہ مخصوص تعیین ایدلمش هیئت فیلندن بزم اوز آرامزده شویله شیلر ترتیب فیلور ایچون تعیین ایدلمش بر هیئت اولسه ایدی، مذکور سؤالنی ویررگه حتی حاجتده کورلماز ایدی. ایدی بزارده اوبله روشده مخصوص هیئت اولمادیغندن، بر جواب حاضرلرگه احتیاج وار.
« اورسکی » شهرنده امام نور احمد جنابلری «شورا» اداره سینه یازمش بر مکتوبنده: « مقبول

« علم فقہ » دن عبارتدر. اسلام حقوقینک عالی درجه لرینی اولماسده الفباسی اعتبار ایدلمش عمومی قاعدهلرینی بیلک هر مسلمان خصوصاً کوبهی آزمی مکتب و مدرسه کورمش کیهسه لر ایچون لازم اید- یکنده شبهه یوق. مسلمان اولوبده اسلام حقوقینک اساسلرینی اولسون بیلگانلک زور برکمچیلک اولسه کرک.

بوندن یکرمی بیش یلر مقدم، حساب علمی اک چیتن علملردن صانالوب اک مستثنی شاگردلر گنه بوندن خبردار اولورلر ایدی. صافالری بیللرینه یتمش خلفهلرنک بر برینه: « ایدمش مین ضرب قاعده سینی بیلدم! » دیه سویلاشدیکلری بیک کوب کیمسه لرنک خاطرلرنده اولسه کرک. مذکور خلفهلرنک مدار افتخارلری اولان کمالات شمدیکی کونده مکتب بالالری ایچون اوینچاق حکمنی آلمشدر. ضرب، تقسیم، جمع و تفریق قاعده سینی بیلماش بالا، بو کونده استعداد سز حساب فیلنور. بونک تعجب ایدلنه چک بر شی یوق. تصنیف و تالیف، تعلیم و تدریس اصوللری، کرک دینی و کرک دنیوی امرلرده اولسون هر بری صنایع جهل سندنندر. اوشبونک ایچون تکامل اصولینه تابع اولوب کوندن کون اصلاح فیلنورغہ و کوندن کون بنگل یوللر بیلنورگه ممکن. لکن بزم فقہ کتابلر مز بوندن بر قاچ یوز ییللر مقدم یازلقلرندن، صوگ تالیقلرده شونلر طرزنده تالیف فیلندقلرندن استفاده ایتمک آغیردر. اجنبیلر دگل حتی عهزلری بونک ایله کچمش اوز آدملمزده لازم درجهده حصه آلا آلمازلر.

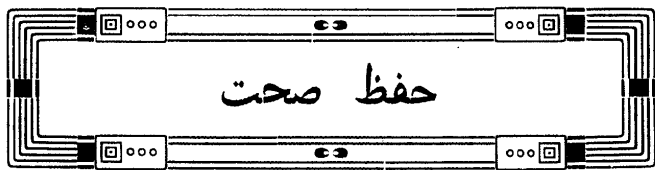
اگرده فقہ کتابلری حکایت و وعظ کتابلری طرزنده دگل بلکہ اصول و قواعدنی بیان ایتمک روشنده یازلمش اولسه فائده سی دخی عام و شامل اولور ایدی. ایدی بو کونگه قدر اوبله صورتده یازلمش ایسه بوندن صوگ یازلمقدن مانع بر شی یوقدر. حساب درسلری ینگلشدیگندن بتون ملت استفاده ایتدیکی کبی فقہ، هم قواعد کلیه صورتده یازلسه بوندن هم ملت استفاده ایده چکدر. بناء علیه

اولور . اوز نوبتلرنده اولان فرصتلرینی اوتکار دیکلری
 صوکنده مسلمانلرنک، حکومت که اوپکه قیلورغه
 حقلری اولمبه چقنی سویلرگه حاجت یوق . «بااوزک
 اشله ! یا کشی اشلنگان که رضا اول !» .
 « احکام شرعیه مجموعه سی » حقنده اولان
 بحثمز شمدی اوشبو قدر در .

اولورلق روشده احکام شرعیه مجموعه سی ترتیب ایدرک
 مقتدر عالملر بزلرده اولنور . ترکیا و مصرده معمول
 مجله لرگه عائله احکامنی الحاق ایتک صورتی ایلگنه
 اولسه ده بر مجموعه ترتیب قیلنور ، بویله مجموعه
 کرک برگنه عدد اولسون و کرک کوب اولسون
 اورنبورغ دوخاونوی صوبرانیه سی لرفندن تعیین
 ایدلش بر کامیسیه ندقیقنه ویرلور ، کامیسیه ندقیق
 ایدوب، اثبات وحو ایلدکندن صوگ قبول ایدلنور»
 دیور .

اوز اختیارلری ایله بازوچیلر اولنوب طور -
 دیغنده همده بونک اهمیتنی اعتراف ایدوب اورنبورغ
 صوبرانیه سی اوشبو اشنی اوز اوستنه آلدیغنده ،
 مذکور جواب یوقاریده اولان سؤال ایچون طوغری
 بر جواب حساب ایدلنور . اما مقتدر آدملمز اوشبو
 اش که مباشرت ایتماسه لر یا که اورنبورغ دوخاونوی
 صوبرانیه سی اوشبو اش که اهمیت ویرماسه اول وقت ،
 مذکور جواب ایله قناعت حاصل اولنماز .

اورنبورغ دوخاونوی صوبرانیه سنی تفتیش
 قیلور ایچون گنه سیناتور بیارلمبه چکی معلوم ایسه ده
 اوقا و اورنبورغ غوبیرنالرینی عموما اورال و ایدل
 بویلرنده اولان ولایتلرنک محکمه لرینی تفتیش
 قیلور ایچون خصوصی آدملر بیارلور اولسه اورنبورغ
 دوخاونوی صوبرانیه سی ده تفتیش قیلنماق سزین فالماز .
 هر حالده تجرد و اصلاح دورینه کرمش روسیه ده
 اورنبورغ صوبرانیه سی بریالگزی طور وب ایسکی
 حالده دوام ایتماز ، نیچوک اولسه ده بر تورلی
 انتظام و ریفورمه ویرلور . بونک الک برنجی مرتبه
 سی ترکستان اوبلاستنده اولدیغی کبی بر احکام
 شرعیه مجموعه سی نوزوب بتون عائله دعوالری
 حقنده شونی دستورالعمل ایتمکن عبارت اولسه
 کرک . ایشته اوشبو وقت ، مسلمانلر اوزلری
 طرفندن ترتیب ایدلش بر مجموعه نی حکومت که
 تقدیم ایتمازلر ایسه بو خدمتنی حکومت اوز اوستنه
 آلوب ترتیب قیلدرغه ویا که ایلکن ترتیب قیلدر -
 مش لایحه لرندن برینی دستورالعمل ایدرگه مجبور

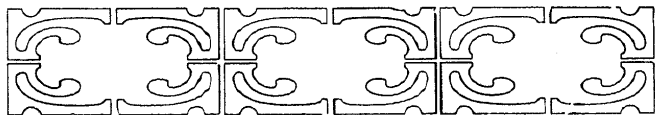

روزه طوتهقنک سلامتک ایچون فائده سی

هر بر دینده اوزینه مخصوص روش ایله روزه
 اولمقلق وار ، اوشبو دینارگه ایلریش قوملر اوز
 دینلرینک تعلیملرینه موافق قیلوب روزه طونارلر .
 دین امرینی برینه کتوره کلکن عبارت اولدیغی ایچون
 اوشبو روزه طوتهق دینی بر عبادتدر . دینی عبادت
 اولمقن دنیوی فائده دن بوش اولمق لازم دگل .
 بر نرسه نک دینی عبادت اولمقی ایله برابر دنیوی
 فائده سی اولمقی ده ممکن .

انگلیز دوقتورلرندن «سانکلار» اسمنده برکیسه
 روزه نک حفظ صحت ایچون فائده سی کوب ایدیکنی
 و بونی اثبات قیلمق حقنده اولان دلیللری عربی ،
 ترکی ، روس جریده لرده باصلوب تارالدی .
 بو یرده مذکور دوقتور سوزلرینک خلاصه سیننی
 سویلامکنی موافق کوردک . «سانکلار» دیور :

«معهده خسته لگی ایله مبتلا اولدم . حتی آش
 فزانم سوتنی ده فاینانا آلاماز درجه گه ایرشدی .
 چایدن ، آرافیدن ، تما کودن طییلوب فارادم ایسه ده
 امید ایتدیکم فائده کورلما دی ، اشم کوندن کون
 ناچارلانندی . بوندن صوگ آشودن صاقلانورغه وروزه
 طونارغه کرشدم ، ایشته خسته لگم ایچون بردن بر
 دوا اوشبو اولدی . بونی شمدی اون ییل اولدی پک
 کوب ایرلرده و خانولرده تجربه قیلوب فارادم ، هر

میسوینیرلو جمعیتلری

IV

بز هم میسیونیرلو .

میسوینیر سوزینک روسچه ده استعمال ایدیل
 طورغان معناسینی تانارچه ایتوب ایتسهك : «خر-
 یستیان بولمغان خاقلرنی خر یستیانلقه ئیلاندرچی»
 دییوب معنی ویررگه طوغری کیل. روسچه میسیونیر
 سوزی فرانسوزچه «Mission» سوزندن آلونغان. آنکڭ
 بر معنی سی. «خریستیانلقه ئیلاندرچی جهیت»
 دیمکدر. میسیونیرلرنی، خریستیان بولمغان خاقلرنی
 چوقوندررغه طرشوچی کشیلر دییوب آیتورگه
 طوغری کیل. خریستیان بولمغانلرنی خریستیان
 ایتمک نیتی ایله تأسیس ایدلگان کاتولیک میسیونیر
 جمعیتلری ۱۵ نچی حتی ۱۳ نچی عصرلردن بیرلی
 هند و چین مملکتلرینه باروب آنده غی خاقلرنی
 خریستیانلقه ئیلاندریره باشلاغانلر. بو جمعیتلر
 طرفندن هند، چین، هند چینی مملکتلرنده چوقو-
 ندیرلغان خاقلر یوز مگلب گنه توگل، نیچه میلیونلر
 ایله صانالمقده در. لکن شونیده ایتوب کیتارگه
 کبرك بو میسیونیر جمعیتلری یوزر مگلب کشیلرنی
 خریستیان ایدرگه موفق بولسه لرده بو حقده آنلرنکڭ
 کورسنگان اجتهادلری چیکسز، صرف ایتکان آفچه
 لری میلیونلاردر. چافرلماغان بو قوناقلر، توگل
 خلقی مجوس بولغان مملکتلرده گنه، حتی سوریه،
 ایران، مصر، تورکیه کبک مسلمان مملکتلرده هم
 خریستیانلقه دعوت ایتکانلر و اینهلر. عیسی علیه السلام
 اوزی بیک رحمتلی اولوب «ئوترمه گز! دشمانکڭرنی
 بارانکڭز» دییوب اوزینکڭ امتینی هر وقت وعظلا-
 سه ده، شفقتلی عیسی نكڭ دیننی طاراتوچی دعواسنكڭ
 بولغان میسیونیرلر آراسنده آنکڭ تعلیماتینه بتونلای
 کیری اولارقی بورگان میسیونیرلر بورونغیده بولغان

بری مقصودچه اولدی. حالسزلنمش، افراط درجه ده
 سیرمش و یا که آریقلامش آدملر ایچون هر بر
 دوا گه کوره روزه طوتوق فائده لیدر .

اوشبو دوقتور سوزینه کوره انسانلر، اوزلرینکڭ
 بدنلری ایچون کرك قدردن آرتق آشامق ایل مبتلا لدر.
 حاجت قدرنی گنه فایناتورغه آش قازانینکڭ کوچی
 یتسه ده، آرتق اولدیغنده کوچی یتماز. فاینامقسزین
 قالهش نرسه لر برگه اوقماشورلر و شونلرده بر آغو
 پیدا اولور. ایشته اوشبو آغو تأثیری ایل بدن،
 کوندن کون ضعیفلانر یا که عکس العمل قیلندن
 کوندن کون ششونور و سیمرر. اگرده یا کئی لقمه لرنی
 فایناتوق خدمتندن بوشانر اولسه آش قازانی اولکیدن
 جیولوب و اوقماشوب طور مقده اولان نرسه لرنی و افلامق
 و فایناتوب اوزینکڭ تیوشلی اورنلرینه اوزاتوق ایل
 مشغول اولور. اوشبونکڭ ایچون روزه طوتوق آش
 قازاننده اوقماشوب فالقده اولان آغولی نرسه لردن
 صافلامقندن و تننی پا کلامکدن عبارتدر.

روزه طوتوق، باشه بر قدر حالسزک و کوکلسزک
 کتورسه ده، بو حال سوگره دن بتار. روزه ۷۰-۶۰ کون قدر
 طوتولسه دخی فائده لی اولور. ۶۰-۷۰ کون طوتوچیلرده
 کورلیدی. روزه طوتوق سببندن هضمسزلق، آش
 قازانینکڭ اشسزلیگی، باش آغریلری بتار، تن گه
 کوچ و بیت که مانورلق کرر.

جیولشوب آشادقلری وقده خصوصالطیفه و غیبت
 سوبلاشدیکلرنده آدملر، اولچاوسز روشده آشارلر.
 یغهورنکڭ آرتقی آشلقلر ایچون ضررلی اولدیغی کبی
 آشلرنکڭ هم کرك قدردن آرتقی تن ایچون ضررلی
 اولسه عجب دگل. شونکڭ ایچون طویغانچی آشمازغه
 و نفسنکڭ مرادی فاینمازدن ایلک، آشامقندن طوقتارغه
 تیوشلی. فستاشوب آشامق حیوانلقدر. اوشبوگا کوره
 روزه نكڭ دنیوی فائده سینی کورمک ایچون سحر و افطار
 وقتلرنده عادتدن آرتق آشمازغه تیوشلی اولور.
 لکن هر نرسه ده استئنا اولدیغی کبی آچ طور مقنکڭ
 فائده لی اولمقی ایچون بعض بر شرطلر اولسه عجب دگلدر.

بيك بيلگوليدركه: اورطه روسيه مسلمانلر ينه مليت حسی، دین غیرتی کرتوچیلر هیچ شبهه سز میسیونیرلردر. میسیونیر کتابلرن اوقودن حاصل بولغان حمیت دینه نی هیچ بر ایشان کتابندن اوقوب آلونمادیعی هر بر مزگه معلوم مسئله در. مینم فکر مچه ملیت حسی، دین غیرتی کرتو حقتده ایلمینسکی نك مشهور پوپید انوسف فه یازغان مکتوبلری امام ربانی مکتوباتندن قات قات آرتقدر.

مشهور، سینود میسیونیری واستور غوفی طرفندن ماسقوآده «Вѣрность» آدی ژورنال نشر ایدیله. اول ژورنالده مسلمانلر حقتده هم بایتاق غنه نرسه لر یازیلده در. خصوصیه واستور غوفی، میدویدوسکی لر طرفندن یازغان مقاله لر کوبسنجه یات خلقلرغه عائد بولا. مونه شول ژورنال نی اوقودن حاصل بولغان اویغانونی، توگل دین ومعیشیت کبک علوم ومعارف که فارشیلغی سبیلی دین صافلاوده اهمیت بولمغان ژورناللر، حتی صرف دینی بولغان ژورنال لرده ویره آلماسلر، اش مین تلاگانچه بولسه ایدی تاتار ملالرینی ده چن دینی وحقیقی ملتچی بوادیرو اوچون «ویرنوست» ژورنالینی اوقوتوب عبرت آدیبرر ایدم.

آکلانادرکه: میسیونیرلر بر یافدن قاراغانده مسلمانلر اوچون ضررلی کورنسه لرده چنلاب قارا-غانده اویله ایماسدر. تاتارلرده ملت معبیتی نغراق آرتسون، اتفاق اتعادلر شبره ک طامور جایسون اوچون مطلق میسیونیرلر لازمدر. آنلر طرفندن چوقوندیرلغان کشیلر، دین و شریعت دن خبر سز چ چ نادانلر بولغانلقلری سبیلی، اسلام اوچون آنلرنک اهمیت یوقدر. اسلام نك چوروك اعضالری کیسلوب آنلو ضررینه نسبت ایله ایکنچی طرفدن اسلام و مسلمانلرغه کیلگن متانت وغیرت قیاس ایدلماش درجده آرتق وشونك ایله برابر غایت فائده لیدر. مونه شونك اوچون بز میسیونیرلر نی مافتارغه، آنلرغه غافل مسلمان کتووینی «حی علی الفلاح!» ندا سینه اوخشاشلی قورقونچلی طاوش ایله اویغاتو-

کبک حاضرنده هم بيك کوبدر. یات خلقلر نی چوقو-ندیر مق اوی ایله تشکیل ایدلگان میسیونیر جمعیتلری بزنگ روسیه ده هم کوبدن بیرلی بار.

مسلمانلر آراسنده ده خریستیانلق طاراتحق نیتی ایله قران، قافقاز، آلتای، قرغیز یرلرنده هم شول اسملرده جمعیتلر تأسیس ایدلگان. لکن میسیونیرلر دینسز (مجوس) لر آراسنده بایتاق غنه کشینی خریستیان ایته آلسه لرده مسلمانلردن بيك آزغنه کشینی چوقوندیره آلاار. مثلا آلتای میسیونیر جمعیتی طرفندن ۹۳ نچی یلده ۳۵۲ کشی خریستیان ایدلگان. شونار آراسنده چوقوندیرلغان مسلمان سیکزگنه. ۱۹۰۷ نچی یلده ۱۶۴ کشی خریستیان ایدلگان، آراسنده مسلمان اوچکنه. شولوق جمعیت ۱۹۰۶ نچی یلک بر کشینی بولسون چوقوندیره آلمغان. قرغیز میسیونیر جمعیتی نك خدمتی ناغیده ناچاررق. اول ۱۹۰۶ نچی یلده ۱۹ کشینی خریستیان ایتدیکی حالده ۱۹۰۷ نچی یلده آنچق ایکی کشینی گنه خریستیان ایک آلمان (اول ایکی نك برسی مسلمان) جمعیت نك بر یلده ۱۴ مڭ صوم چاماسنده غی راصخود ینی کوز آلدینه کیتورسه ک نیگی چوقونچقلرنک هر بری ۷ شرمڭ صومغه توشکان بولا. دیمککه چپ چی، دین بیلهاز بر قرغیز، میسیونیر جمعیتنه ۷ مڭ صومغه توشکان. مونه شوشی آطنه لرده ایرکوتسکی ده میسیونیرلر جمعیتی آچادی. شول جمعیت «ریچ» غزنه سی ۲۰۰ نچی عددنک یازغان برمقاله-سینك آزاغنده میسیونیرلر نی ایرنچکلر، نادانلر دیوب یامانلی، لکن مین اول حق «ریچ» غزنه سینه قوشولاسم کیلمی. روس میسیونیرلر ینی خورلا اینچه بالعکس آنلر نی مافتیسیم کیله. روس میسیونیرلری اوزلری بيك قزق بولغانغه اوخشاشلی مینمده آنلر نی مافتاوم بيك قزقی بولاچق. مین آنلر نی مسلمانلر نی چوقو-ندیررغه طرشقانلقلری اوچون مافتی آلماسه مد-یوقلاغان غافل تاتارلر نی اویغاتورغه بيك طور یاردملری بولغانلقلی آکلاب آنلرغه غفلت دیگگزینه چومغان مسلمانلر نی اویغاتوچیلر دیوقاراب مافتی آلام.

ده، الوکندرهك خدمت ایدوب کیلنگان مسلمان ضیا لیلری و جماعت خادملری معنل برمسلك طوتوب احتیاط برلن حرکت ایتهار، باصقان برلرن بیک قاراب آتلیسر و اوزلرینك کوب یللمدن بیرلی اجتهاد ایدوب کیلمکده اولدقلری ملی مطالبلرینی کیثایتو و تأمین ایتو ایچون حریت دن و یگی حاصل بولغان اوزگاریشلردن دخیک باخشیراق استفاده ایتارگه طریشه لر ایدی.

۱۹۰۵ ده نیزنی ده، اوقا نهری اوستنده، «گو- ستاواستروؤ» پاراخودنده برنچی مسلمان اسپیزدی بولدی. بو اسپیزده مسلمانلرنك احتیاج و مطاب لری مذاکره ایتلدی هم عمومی بر مسلمان پارتیه سی تشکیل ایتارگه قرار بیرلیدی. ایکنچی مسلمان اسپیزدی ۱۹۰۶ ده پنر بورغده بولدی. بو اسپیزدگه گرچه اودن رغصت آلنغان بولسه ده وقتی یتکاج گنه بر مشکللك چقدی. شول سببلی اسپیزد بر نیچه قسم گه آیریلوب، پروگرامنك آبروم آبروم ماده لرن محاکمه ایتدیلر. بونلر اوزلرینك محاکمه و بیانلرن مخصوص بر کامیپیت که طابشردیلر. صوکره شول اسپیزدگه بارغان وکیللرنك بارسیده بر مسافر خانه گه ضیافت که جیولدیلر ده شول محاکمه و بیان لرنی قاراب عمومی بر قرار بیردیلر. هم شول ضیا- فنده اداره مرکزیه اعضالری صایلا دیلر.

بو اسپیزد طرفندن قبول ایتلنگان مسلمان پارتیه سینك پروگرامی عمومیتله فادیت پارتیه سینك پروگرامینه بیک یقین ایدی، همده فادیت پارتیه سینك ایکنچی اسپیزدلرینه مسلمانلر طرفندن وکیللرده بیارلیدی. آقچورین افندی بر آز وقتلر فادیت پارتیه سینك اداره مرکزیه سنک مسلمان پارتیه سینك وکیلگی وظیفه سیننی ایفا ایتدی.

بو ایکنچی مسلمان اسپیزدی، اوزلری مسلمان پارتیه سینك شعبه سیننی آچوب اولگوره آلغان مسلمان نلرغه شول برده گی فادیتلر ایله برگه حرکت ایتارگه توصیه ایتدی.

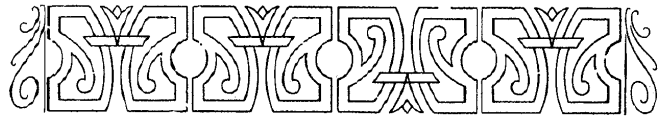
برنچی دولت دوماسنده مسلمانلر اوزلریندن

چیلر دیوب قارارغه مجبورلر مز.

هادی آتلاسی.

«شورا»: - هادی افندی آتلاسونك اوشبو

مقاله سی حقنده اوز فکر مزنی بیان فیلور مز.

روسیه ده مسلمان مسئله سی.

(غ. آلیسنك «روسقیایا میصل» ژورنالنه باصلغان مقاله سیندن)

VII

۱۹۰۵ نچی یلده، اول وقتغه قدر آچیتق آکلاشلوب بتمه گان و میدان غه چقارلمی طورغان بر طاقم افکار و مطلبلر بردنبر میدان غه قویلوب، معین بر شکل آلمان وقتده مسلمانلرنك ملی حرکت لری ده آچق و معلوم بر شکل گه کردی.

حریت دینیه مانیفیستلری چغو مسلمانلرغه زور امیدلر بیردی. دین حقنده برطاقم چیکللسکر صوراب و باخصوص اوزلرینك اداره روحانیه لرن اصلاح فیلورغه طلب ایدوب مسلمانلر، حریت دینیه حقنده حکومت طرفندن توزولنگان کامیسیه گه ئلله فی قدر عریضه لر بیردیلر. مسکاوده بولغان زیهستوا اسپیزدلرینه ده قاتناشورغه باشلا دیلر. مونده مسلمانلر وکیل صفتبلر باکولی آدوانات طوچیباشق حاضر بولوندی. فرغزلر یارمینکه لرده جیبلوب اوز احتیاجلری حقنده کیثاشلر ایتارگه باشلا دیلر. بر مسئله سینك اصلاح ایتلوون، کیک حقوقلی محلی اداره بیریلوون، استیتپ گنیرال گوبرناطورلغی نك هم اوره دنیک و اویازنی ناچالنیک مأموریت لرنینك بتر- یلوون طلب ایدوب حکومتک عریضه لر بیاردیلر. قفقاز، فریم و قزانده مسلمان اشچیلری و مسلمان یاشلری آره سنده صول مسلکلی تورلی فرهلر ظاهر بولدی. مسلمان یاشلری اوزلرینك روس ایپدهش لرنندن کورما کچی بیک کیسه ک صولاشوب کیتسه لر

بىرنىڭ مەتبەرى كىشىلەر يەنە مەراجەت ايتتى. قزانە بولۇپ كۈتۈلگەن پانغۇرۇمغە قارشۇ طور رايچون شۇندەغى مەتبەرى و نەفۇزلى كىشىلەرنىڭ اجتەھاد فيلولرن اوتتندى .

مىسلمان فرانسىيە سىنىڭ اعضاءلىرى دوما كامىسيە لرىنە دوام ايتدىلەر و بعضىلەرى آفونو مىستىلەر وقادىتلەر فرانسىيە سىنىڭ مجلسلىرىنە يوردىلەر . بو بىرنىچى دومادە مىسلمان دىپوتاتلار دى كىشى دومانىڭ عمومى مجلسىندە نطق ايراد ايتدىلەر . سرتلانىق باشقۇردىلەر بىرنىڭ آلنووى حقتە، اورن بۇرغ گوبىرناسىندىن ملا مەتبەرى اسلام روحانىلەرنىڭ روسىيە دەگى باشقە ملت روحانىلەرى ايلە بىر نىگىز حقوقلى بولۇپ تىوشلىكى حقتە، اختموف مىسلمان خاتونلەرنە تىگىز حقوق بىر و نىڭ لزومى حقتە، زىادخانوف قفقاز يەدەغى مىسلمان - ارمنى صوغشى حقتە، بىرمجانوف فرغزىلەرى حقتە سويلەدىلەر .

دوما پاراللەچ فرانسىيە اعضاءلەرنىن طوفزىسى ۋىبورغ خطابنامە سىنە قول قويدىلەر . مىسلمان خلقى نىڭ امىد ايتكىن اشلەرنى اساسلى صورتدە بىر بولغە قويا آلماينچە فرانسىيە پاراللەدى . لىكىن روسىيە مىسلمانلەرنىڭ اتحاد و اتفاق فەكرى مەبىن بىر شەكىلگە كىردى و بىك ترقى ايتە طورغان روشدە اورنلاشوب قالدى .

اوپونچى مىسلمان اسپىزدى حكومت طرفىندىن رخصت ايتلۇپ ۱۹۰۶ نچى سنە ۱۶ نچى آوغوستدە نىژنى دە بولدى . بو اسپىزد نىڭ اڭ باش مقصودى ، مىسلمان پارتىيە سىنىڭ پروگراممىنى قاراب تامامىلە قبول ايتمەك ايدى . و اشلەگان اشىنىڭ اڭ بىر نچىسىدە دولت دوماسىنى تىزىرەك يىكىدىن جىئونىڭ لزومى حقتە اسپىزد نىڭ قرارىن بيان ايتوب داخلىە مېنىستىرىنە تىلغىرام بىرودىن عبارت بولدى .

عمومى مىسلمان پارتىيەسى ياساوحقتە بوا اسپىزد دە اختلاف چقىدى . «طاكچىلەر» دىب آتالغان قزان سوسىيالىستلىرى عمومى مىسلمان اتفاقى ياساوغە قارشۇ كىلدىلەر . چونكى مىسلمانلارنىڭ باي، يارلى و اشچىلەرنىڭ بارسىنىڭدە بىر پارتىيەگە جىيىلۇپ نىچك مەكىن بولسۇن ،

۲۴ دىپوتات سايلادىلەر . گرچە بونلارنىڭ بارسى ۳۶ بولۇرغە تىوش ايدى ايسەدە قالغانلەرى دوما پاراللە نلغانچە كىلوب اولگۇرە آلمادىلەر .

بو مىسلمان دىپوتاتلىرى دولت دوماسىندە اوز لرىنە مەغصۇب مىسلمان فرانسىيەسى تەشكىل ايتدىلەر . فرانسىيەنىڭ رەئىسى ، مىسلمان اسپىزدلەرنە رەئىسلىك ايتۇچى باكولى على مردان بىك طوپچىباشف ايدى . دومادەغى بو مىسلمان دىپوتاتلەر قفقاس ، قىرىم ، قزان ، اورالسكى و فرغز مىسلمانلەرنىڭ وكىللىرى اولوب ، فرغز وكىللىرىندىن بعضىلەرى دوماغە كىلوب اولگۇرە آلدىلەر و بعضىلەرى دوما قولغان كۈننى پىر بورغە كىلوب دومانىڭ اچىنە كىردە آلدى قالدىلەر . اورنە زىادىن سايلانغان مىسلمان وكىللىرىنىڭ بىرسىدە كىلوب اولگۇرە آلمادىلەر .

مىسلمان فرانسىيە سىنىڭ اعضاءلىرى آره سىندە آدۇفاتلەر ، محررلەر ، ملالەر ، سوداگرلەر ، سابىق آفئىسىرلەر (مىثلا : سرتلانىق و خان ارىۋانسكى) ، پىرىدۇادىتلەر دۇورە نىستوا (تەكىلوف) ، آلتون مەدىنلەرى صاحىبى ، بىر نىچە مەلمەر و بىر كىرىستىيان بار ايدى . اوزى نىڭ دوامى ائناسىندە بو فرانسىيە بىتون روسىيە مىسلمانلەرنىڭ حركەتنە مەركىز بولدى . فرانسىيە نىڭ مەطلب و پلانلەرى زور بولماقچى ايدى . لىكىن اول اوزىنىڭ پلانلەرن قورۇپ ، اشكە باشلاغانچە دوما پاراللەب كىتتى .

مىثلا : فرانسىيە اعضاءلىرى پىر بورغە بولغان مىسلمانلەر ايل خصوصى مەصاحبەت و كىنگاشلەر ايتە چىكلەر ، فرانسىيە اعضاءلىرى مىسلمانلى بىرلەرگە اوزلەرى باروب ، تورلى بىرلەرگە يورۇپ خلقىنى دوما احوالى ايلە طانشدەر چىقلەر ، مىسلمان فرانسىيە سىنىڭ اشلەگان اشلەرى حقتە تانار تىلنە آتچونلار باصوب پاراللە چىقلەر ، پىر بورغە مىسلمان غزەتەسى چقارە چىقلەر . اسپىزدلەر ياسايە چىقلەر ايدى .

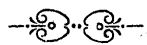
فرانسىيە مىسلمانلەرغە ايتلىگان نظامسىزلىقلەر حقتە زاپروسلەر تۇزۇدى . قىرىم دەغى مىسلمان و قىقلەرى حقتە مەدا كرەلەر ايتتى . قفقاز دە اينغوشلەر و چىچنلەرنىڭ استىرا نىقلىقغە يازىلۇپلەرنە مانع بولۇر اچچون شول

بتونلای روسچه بلهیلر و باشده ملا آطلاسون اولدیغی حالک بعض برلری مسلمان فرانسیه سندن آبریلوب، اوزلرینه مسلمان تروداویک فرقه سی باصادیار و روس تروداویکاری ایله برکه حرکت ایتدیلر.

ایکنچی دوما طاراتاغاچ ۳نچی اییون نظامی ایله مسلمان دیپوتاتلرینک صانلری بیک کوب کیمودی. ترکستان و قرغز مسلمانلری اوزلرندن وکیل بیارو حقندن بتونلای محروم ایتدیلر. مسلمانلی گوبرنالر ده مسلمان لرینک صایلانو حقوقلری کیهوتلیدی. شولای اینتوب اوچنچی دوماغه باری اون مسلمان دیپوتاتی صایلانا آلدی. بونلردنک فریملی مفتی زاده اوکتابر یست و قفقازلی حیدرفی سوسیال دیموقرات در. قالغانلری بر گروه بولوب، باشده راق کوبسنجه قادیت لر ایله برکه طاوش بیردیلر. ایکنچی سیسیه ده اوکتابر یستلر ایله طاوش بیررکه باشلادیلر.

پارلامینت خدمتترینه یار او باغندن فاراغانده بو اوچونچی دوماده غی مسلمان گروهسی نك اقتداری آز در. بونلردن بر نیچه سینک گنه معلوم بر فکر و مسلک لری بار در. شونک ایچونده حاضرنده روسیه مسلمانلرینک عهومیته نی فکرده و نی مسلکده اولد. فلرینی بو دیپوتاتلرینه قاراب حکم ایتمک طوغری بولوب یتماس در.

دومانک طشندده «مسلمان اتقافی» نك حرکتی بتدی. روسیه نك باشقه غراژ دانلری شیکلی، مسلمانلر ده صوگفی یلر نك بیرگان تجر به لارندن عبرت آلوب طاؤنسز طنسنزغنه فکرلرن اشل ترکه محکوم ایداشلردر. مترجمی ف. ک.

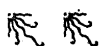

عبرتلی سوزلر:

هیچ بر اش اجتهادسز اولماز، عقلسز اجتهاددن معنا چیقماز.

بتون عادتلی شلته لمکدن عبارت اولان کوسه یاننده دوست قالماز.

بایلق سومک، عمرلک فقیر لکدر.

دیدیلر. اسکیدن بیرلی ملت خادمی بولوب کیلگان فریملی اسماعیل بک غصپرینسکی هم روسیه ده عهومی مسلمان پارتیه سن یا صاوغه کونمه دی. اول ایسه موندی بر اشنی چیت مهلکتلر ده گی دینداشلر مزگه کیگاش ایتماینچه یا صارغه حقه ز یوق، دیدی. لکن اسیزده بولغان کشیلر بیک زور بر اکثریت ایله روسیه ده عهومی بر «مسلمان اتقافی» یا صارغه قرار بیردیلر و پتر بورغ اسیزدنک یا صالوب، مسلمان فرانسیه سی هم اسیزدنک رئیس طوبیجی باشف طرفندن تقدیم ایتلگان پروگرامنی قبول ایتدیلر، ۱۵ کشیدن عبارت اداره مرکزیه و دائما پتر بورغده طور ایچون اوچ کشیلک بر «بیورو» صایلادیلر.

بو اسیزدنک باشلیچه اوشبو نرسه لرکه قرار بیردی: ۱) مسلمان ابتدائی مکتبلرن اصلاح ایتار که و آنلرینی روحانیلر قولندن آلوب خلق و جماعت قارایینه طابشر رغه، ۲) مسلمانلر نك اداره روحانیه لرن اصلاح ایتار که.

روسیه مسلمانلرینک اتحاد و اتقافی حرکتلرینک تاریخنده اوشبو نیژنی اسیزدی حاضر که الک صوگفی یا قوی بر نقطه بولوب طورادر.

برنچی دوماده مسلمان فرانسیه سینک طوتقان مسلگی، مسلمانلر نك قادیتلر ایله برکه حرکتی و نیژنی اسیزدی نك بیک آچی و ترفیپرورانه بولغان قرارلری مسلمانلر نك حکومت فاشنده اسکیدن بیرلی صداقت و اطاعتلی اک ایله قازانوب کیلگان شهرتلرن تمامیه بوزدی. شونک ایچون حکومت بو پارتیه نی قانولاشدر مادی، کوب برلر ده مسلمان غزته لرن یابدردی، عهومی اشلر آرتندن یور وچیلرن تعقیب ایته باشلادی. سیاسی حیات مسلمانلر ایچونده روسیه نك باشقه ملتلرینکی شیکللوک مشکل لشدی. ایکنچی دوماده مسلمانلردن ۳۱ دیپوتات صایلانیدی.

شونلر آره سنده زاکاسپی اوبلاستی هم ترکستان مسلمانلرینکده وکیللری بار، لکن بودوماده مسلمان فرانسیه سی برنچی دوماغه قاراغانده بایناق ضعیف ایدی. اورته آزیادن کیلگان دیپوتاتلر نك بعضیلری

زیر تعلیم

۱۹۰۹ نجی یل بزم «سما» مکتبلرنده تعلیم ایله مشغول ذاتلر اوز آرا سویلاشوب ابتدائی مکتبلر مزناڭ اوشبو قدر معلومات و بیررک درجه ده اولمقی لازم دیب قرار ویردیلر. بونی انتقاد ایتدرمک مقصدی ایله محترم «شورا» اوفوچیلرینه تقدیم ایتمکنی موافق کوره مز. قرارده اوشبو مقدمه اساس توتلمشدر.

مقدمه - ابتدائی اسلام مکتبلرنک اوفوب چققان بالالر اوز تللرنک یارلغان رساله و غزنه لرنی، باصمه و یازمه لرنی، شعرلر و نثرلرنی اشارت خطبه لرنی یغشی رعایت ایدوب معناسینی آکلاب نیز، آچیق و درست اوفورلق اولسون اوزلکندن مطالعه گه اوگرانوب فائلی رساله و کتابلرنی اوفوب معلوماتینی آرتدر رغه عادتلانگان اولسون. هر توری مکتوبلرنی کیلشدر و ب گوزل رسم خط ایله بازارلق اولسون. اسلام اعتقادینی یغشی بلوب لازم عبادتلرنی قیله بلسون. تجویدللاب یغشی مقام ایله قرآن اوفی بلسگان اوستینه دخی اورننده تیوشلی دعالرنی قیلودن آبدرامسون.

اسلامناڭ باش حکم لرنی و آداب لرنی بلسون. اسلامناڭ تاریخ انششارندن هم ترقی و قتلرندن خبر آلوب حس ملی ایله حسلانوب ترقی گه میل ایدوب چقسون. حساب، جغرافیه و حفظ صحتدن معلومات آلوب دنیا معیشتینه حاضرلنگان اولسون. اوفوبولنک دوام ایتکن تقدیرده اوفیاه چق فنلرنک وارلقندن و کوبلکندن خبردار اولسون. روسچه سی، آز اولسه ده اولسون.

نچه یل تحصیل ایله اوشبور و شده چقهق ممکن اولسه ابتدائی مکتبلرده شول قدر یل تحصیل ایدلمک لازمدر.

قرارلر - ابتدائی مکتب دورت صنف اولور. برنجی صنفلرده هفته ده یکر می ساعت درس اوفورلر. ایکنجی اوچونچی صنفلرده هفته ده یکر می دورت ساعت (هر کون ۴ ساعت) و دورتنچی صنفلرده هفته ده یکر می آلپی ساعت (هر کون ۴ ساعت ۲۰ مینوت) درس اوفورلر. اوفو مدتی یلده آلپی آیدن کیم اولماز.

ابتدائی مکتبلرده استعمال قیلنه طورغان کتابلر ایکی توری اولوب بری درس ایچون ایکنجیسی مطالعه ایچون اولورغه تیوش. درس ایچون اولغان کتابلرده ایڭ ضرور قاعده لرو مسئله لرگنه اولوب بر نرسه تکرار یازلماسقه تیوش. ایر بالالر ایچون اولغان درس کتابلرندن قزارغه متعلق اولغان حکملر چغار یلوب مطالعه قسمینه کرنلورگه تیوش. درس کتابلری آنا تلنده اولوب تدریجاً ادیبلشدر یلور.

دورت یل ایچنده مکتبده اوشبو فنلر اوشبو قدر اوفولورغه تیوش:

(۱) قرائت ترکیه. اخلاقه، هنر و فن گه خصوصاً طبیعیات غه دائر معلومات اوفولور. شفقت مرحمت رعایت حقوق کبی کورکام صفتلرنی عطالتناڭ ضرر لرنی آچق کورساتیلور. اوفوده قرائت قاعده لری رعایه ایدلسون باصمه و یازمه لرنی، نثر و شعرلرنی آچیق و درست اوفورلق هم آکلارلق اولسون. اشارت خطبه لرنی رعایه قیلسون.

(۲) حسن خط. دفتر و قلملرنی یغشی طوتوب حرفلرنی و رقم لرنی کورکام روشده یازا بلسون. رسم خطلر آراسنده بزنک اوچون معقول اولغانی خط نسخ در. حسن خط که کلیتکا گه (مربع گه) یازدر مق ایله باشلانور.

(۳) از بر یازوده قواعد کتابتنی رعایه ایدوب یازا بلسون. مگر یازدر آچق نرسه نی معلم الکان شاگردلرنک اوزلرندن بر فات اوفوتوب قارامق یا که اوزی اوفوب چقهق صوکره یازارغه قوشمق لازمدر. تنبیه: از بر یازی مجموع دورت صنفده ۲۲۸ درس اولغانقه کوره از بر ایچون مخصوص

بو فنلر كوب كىب ايسه ده منتظم روشده اوقئانه دورت ياده بونلرنى بىخى بلدر مك مكندر . فقط مناسب كتابلرنى ترتيب ايتمك اول كتابلرنى كيله چكد گى جدوده كورسانلگان درسلرندن كيم و آرتق ايتماينچه ترتيب ايتمك بر نچى دفت ايديله چك شيلردندر .

آخري وار .

م . ف . مرتشين .

گيرمانياده قزلر مکتبى .

گيرمانياده اوزغان آپريل آينده قز بالالرنى اوقتو حقنده يا كا نظام وقاعده لر چغوب بتون خلق طرفندن آفشلاندى .

قزلر مکتبلرى حقنده بو قدر مكممل ، معيشتنك هر نقطه سنه موافق نظام - هيچ بر مملكتنده بولغانى يوق ايدى .

انتقادچيلر : «بو نظام ايله عمومى خاتونلر عالمنه يا كا بر دور باشلانادر» ديلر .

گيرمانيا معارف نظارتى قز بالالر ايچون اساس اولارق ۱۰ صنفلى مکتب آچادر . بونك ۳ صنفى ابتدائى (۷-۱۰ ياشيلر اوقى) ، ۳ صنفى رشدى (۱۰-۱۳ ياشيلرگه) فالغان ۴ صنفى اعدادى در . بو مکتبه دين ، نسه نلى و ادبياتى ، ايكى اجنبى زل . تاريخ (بو جمله دن صنايع نفيسه تاريخى) ، جغرافيه ، حساب و علوم طبيعیه ، رسم ، جر ، گيمنا - ستيقه و فول هنرلى اوقوتيلا . اجنبى تلمرينك برسى رشدى ده ، ايكنچيسى اعدادى ده اوقوتولا باشيلدر .

۱۰ صنفلى مکتبى قزلر ۱۶-۱۷ ده بتره لر ودوام ايتدررگه تله وچيلر ايكى شعبه دن عبارت «لبتسهى» گه كره لر . بونك برسى «عائله» شعبه سى ، ايكنچيسى دارالمعلومات در . برنجيسنه خوجه خاتون بولو ايچون كرکلى همه نرسه لر ، با خصوص بالا نريده سى ، يورت جيوشدر و ، آشخانه اشلىرى ، حفظ صحت ، بوخفالتيره ، چيگش - نگش - به يله و كىب همه اشلىرى ، حقوق ملكيه (غراژ دانسكى پراوا) و علم اقتصاد اوقوتيلادر . بو

كتاب ترتيب ايدوب آنده درس كتابلرنده اوقولمغان كوب نرسه لرنى شاگردلرگه بلدر مك مكندر .

(۴) حساب ، اعداد صحيه ، اعداد مركبه هم كسورات عاديه اوستونده اعمال اربعه نى عملى هم نظرى روشده اوكراتيلور . اسچوطك حساب ساعتلرنه اوكراتيلور .

(۵) علم حال . اعتقادات ، عبادات ، معاملات ، عقوبات عملى هم نظرى اوكراتيلور . لکن عملى گه اهتمام ايدرگه تيوش .

(۶) قرائت عربيه . تجويد قاعده لرى هم قرائت قواعدى بلنورگه تيوش . گوزل مقام ايله مغارج حروف رعايه قيلنورغه تيوش . عبادت ايچون كرکلى دعالر درست حفظ ايديلورگه تيوش .

تنبیه: قرائت عربيه ده حفظ قيلنورغه تيوشلى نرسه لرنك لفظلرى حفظ ايديلور . حفظ قرائت عربيه ساعتلرنده اولور . مگر عبادت ايچون اولغانلرى علم حال ساعتلرنده اولور .

(۷) قواعد كتابت . املا قاعده لرى ، اشارت خطيه لرنى اورننده قويمق قاعده لرى ، مکتوب يازمق قاعده لرى اوكراتيلور .

(۸) جغرافيا . اصطلاحات جغرافيه ، قطعات خمسه مختصرجه وطن جغرافياسى هم ممالك اسلاميه و اراضى مقدسه تفصيلا اوكراتيلور . اوقوغانلرينى خريطه دن كورسانورگه ملكه حاصل ايتدريلور .

(۹) تاريخ . فسقه چه تاريخ مقدس هم تاريخ انتشار اسلام هم تاريخ مى اوقتلور .

(۱۰) انشاء . اوزيدك فكرينه كلگان ياكه كشيدين ايشونكان نرسه نى كيلشدروب يازوب كشى گه آكلانورلق اولسون هم مکتوب نمونه لرن بلسون .

(۱۱) روسچه بر درجه يازا بلورلك ، اوقى بلورلك اوكراتيلور .

(۱۲) حفظ صحتنك معيشتنك كرکلى ايك مهم قاعده لرى اوكراتيلور .

(۱۳) صرف تركى يعنى آنا تليينك صرفى اوقتلور .

هر پنجشنبه اوقو بولماس . بو کوننی، اوفوچی
قزلر اوزلری تله گان شغل ایله اوتکارلر . دار-
المعلیات و علمی مکتبلرده آیفه بر کون تمام تعطیل
بولوب بو کون حاضرله رگه درس بیرلمه س .

هر درس - باری ۴۵ مینوت دوام ایته ر . برنچی
و اوچنچی پیریمین ۱۰ ؛ ایکنچی و دورتنچیسسی
۱۵ مینوت صوزیلوب ۵ درس ۱۲ ساعت . ۳۵ مینوتک
بته ر . اویده درس حاضرله و - ابتدائی ده بر ،
رشدی ده بر یارم ، اعدادی ده ۲ یارم ساعتدن آرتما سقه
تیوش . یعنی درس و اش فقط شول مدتله بلوب
و اشله ب بئررک ایتوب کنه پیریلور . مدیر ،
شاگردلرنک اویده کوبهو وقت درس ایله مشغول
بولدیقلرن آتالرندن صوراشا طوروب مذکور مدتدن
آرتق اوطور تماشقه فوشار .

اویده رسم و صزارغه بیرلمه س . پیریمین
وقتنده صنفده اوطور و هم درس تکرار ایتمومنوعدر .
جایگی تعطیللر ده و بایراملر ده ، شاگرد اوزی تله سه ده
سبق اوقوماس : بو - ممنوعدر .

اصل اوقو - صنفده بولوب اویده شونی خاطرگه
گنه توشریلور . مکتبه قطعیا ممنوع نر سه لر : تن
جزالری ، کیمسته طورغان سوزلر ایتوب آچولانو ،
جزا مقامنده اش قوشو ، آشسز قالدرو ، شاگردنک عیب
و کیمچیلکن دفترگه یازو ، صنفدن چقاروب بیارو .
شاگردلرنی تکبر ایته طورغان نر سه لر دن
صافلانو تیوشدر . شول سببلی بر شاگردنی مافتاو ،
مثال ایتوب کورساتو ، باشقه لرغه قاراغانده آرتق
کورو یارامی . اگر شاگرد یالقاوانسا ، یا بر بر
عیب اشله سه اوزینه برده سیزدر میچه و جزا قیلمیچه
آتالرینه اینورگه تیوشلی . معلملر قزلرنی جیوب
جیوب سیاحتکه یورتو - ایکسکورسیه لر یاصو الک
فائده لی اشلردندر .

اصول تعلیم و تربیه اربابی نك اوزاق دوام
ایتکان تجریبه لرینک نتیجه سی بولغان بو قاعده لر هر
بیردن الک گیرمانیاده قزلر مکتبلرنه اجراغه فویولمشلردر .

مترجمی : ع . ف .

شعبه شاگردلری آشلرن اوزلری پشره لر ، بالالار
پریوتلرینه ، خسته خانه لرگه بوروب اوفوغانلرن
تطبیق قیلار . بو شعبه - ایکی یئلقدر .

دارالمعلیات ایسه اوچ صنفلق بولوب بونده
مکمل معامه لر بتشدره لر . بونی بتر و چیلر دارالمعلیات
حضورنده بر یل معلمه لك ، ایته رگه - ملکه حاصل
ایته ر ایچون - مجبورلر . مذکور قزلر مکتبی ایله
لینسه ی بر بتون مکتب تشکیل ایته لر .

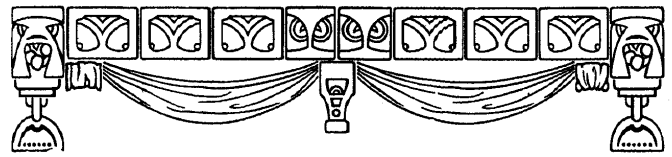
لکن گیرمانیا حکومتی ، اهل علم بولورغه تله -
گان - مثلا پروفیسور ، دوكتور ، حقوقشناس ،
مهندس کییلر - قزلرغه ده یول آچا : قزلر مکتبی نك
۸نچی صنفن بتر و چی قزلرغه مخصوص گیمنازیه وریا -
لنیلر ده ۵ یل اوقوب ایر شاگردلر ایله بر نیگز
حقوق آلوب دارالفنونلرگه و عالی زراعت و تجارت
مکتبلرینه کره آلالر . بونلر «فنی» مکتبلر آتالار .
بو علمی مکتبلرگه هم لینسه یگه معلم لك ایچون آفادییه
بترگان بولو شرطدر .

قزلر مکتبی نك ابتدائی ورشدی صنفلرینه - اگر
احتیاج طابلسه - ایر بالالرنی ده آلورغه ممکندر .
(مثلا اوطارلر ده آیرم مکتبلر آچو مصارفلی بولا) .

معارف نظارتی قزلرغه مخصوص مکتبلرنک
اصلاحی ایله فائده لانوب مکتب مدیر و معلملر
هیئتلیرینه بعض امرلر ده بیردی . مثلا : مکتب یانده
استراحت و اویون ایچون زور باغچه یاکه تازا
ایشک آلدی بولو شرط .

هر بر شاگردنک بر انجیل و دعاغی بولور .
مکتب ناظری «کونده لك» دفتر طوتوب مکتبه گی
هر واقعه و اوزگارشنی یازا بارر .

بالا مکتبه کرگانده و امتحان دن صوگ کیله چکن
نیندی کتاب و دفترلر کرکلگی حقنده حساب آلور .
بو حسابقه کرتلمه گان کتاب درس وقتنبه استعمال
ایتلمه س . کتابسز یازدروب اوفوتو قطعیا ممنوعدر .
اوفووی آورراق بارغان یاکه سلامتگی
ناچار راق قزلر اجنبی تللرینک بر سندن عفو اینلورلر .

مراسله و مخابره

قراسنواو فیمسکی - محترم موسی افندینک
قرآن شریفنی اوز تیلمزگه ترجمه قیلدیغنی قرآن
شهرینه واروب اوزی ایله کورشوب فایتوچیلردن
ایشیندک . بو اش شریعت نقطه نظرندن نیچو کدر ؟
یعنی قرآن شریفنی باشقه لسانلرغه ترجمه ایتمک
اسلام شریعتی حکمینه کوره درستمیدر ؟
ابوب الکیری .

«شورا» : - قرآن شریفنی باشقه تیللرگه ترجمه
ایتمک درستلگی حتی که بعض آیتلرنی ترجمه قیلدیق
وقتده فاراب فرضاقی پک معلوم بر مسئله اولسه
کریک . اسلاملر آراسنده عربلر اولدیغی کبی ترکیلر ،
فارسیلر ، چینلورلر ، افغانلیلر حتی که یونانلیلر ویا -
پونلیلرده واردر . ترجمه ایدلمکسزین قرآن احکامی
بونلرغه نیچو تک تبلیغ ایدلسون ؟ قرآن شریف ترجمه
ایدلنورگه یاراماسه عرب قوملرندن باشقه لرغه حجت
نیچو ک قائم اولسون ؟ اسلام دینی عمومی بر دین
اولور ایسه ورسول اکرم افندمز حضرتلری بتون
دنیا خلقینه مبعوث ایسه قرآن شریف حکملری ده
بتون دنیا خلقینه تبلیغ قیلنورغه تیوشلی ، بو ایسه
ترجمه دن باشقه ممکن اولماز . نماز اوقولدیغنده
طهارتلی اولدیق فرض قطعی ایدیکن قرآن شریفنی
ترجمه ایتمکسزین اثبات ایتمک ممکن اولورمی ؟
اسانا ترجمه جایز اولسه یازو ایله ترجمه درستلگی
اوز اوزندن معلوم اولور . زیرا ایکی توری ترجمه
آراسنده فرق بو قدر . پک معلوم اولان بر مسئله
حقنده بو روش سؤال ویرلمکنده احتمال که بر سبب
واردر ، لکن بز بونی آکلی آلهادق . بلکه سؤالدن
مقصود : ترجمه لرگه قرآن حکمی ویرلوب ویرلادیکی
اولور . بو ایسه ترجمه مسئله سینده باشقه ایکنچی بر

مسئله در . ترجمه لر هر نه قدر معترم اولسه لرده
قرآن شریف گه ترتیب ایدلنه چک حکملر آنلرغه
ترتیب نماز . بو جهندن قرآن شریف ، یهود و نصاری
قوللرنده اولان عهد عتیق و عهد جدید کتابلرندن فرقی
اولور . زیرا اصللری بوغالدیغی یا که معلوم اولما -
دیغی سببلی یهود و نصاری قاشنده اوز قوللرنده اولان
ترجمه لر اصل کتاب حکمنده یور تولورگه مجبوریت
اولمشدر . اهل اسلامک بویله مجبوریت یوق ، بوندن
صو ک هم اولمیه چقی معلوم . خلاصه : مختلف لغتلر
خلقینه اسلام دیننی تبلیغ ایتمک ترجمه دن باشقه ممکن
دگلدر . شونک ایچون فرض و حرام احکامنی ترجمه
ایتمک فرض و سنتلرنی ترجمه ایتمک سنت ، آندن
باشقه لرنی ترجمه ایتمک مباح اولور .

مکاریه - «امام غزالی» رساله سنده (۳۶نجی بیت)
«کل مولود یولد علی الفطرة فابواه یهودانه وینصرانه
ویه جسانه» حدیث شریفی ترجمه سنده : «خرستیان
بالالری خرستیان اولوب اوسدیکلری ، یهود بالالری
یهود اولوب و اسلام بالالری ده مسلمان اوله رق
یتشدیکلری» دیه ترجمه ایدلمش . حدیثده اولان
«مجوس» قالدیغی حالده ترجمه ده آنک اورنینه
«مسلمان» کرمش . بونده بر خطالق وارمیدر ؟ بز
بو اورننی مطالعه ایتدیکن صو ک بر قدر مناظره غه
کرشدک والک صو کنده ده «شورا» غه بازوب جواب
صورارغه قرار ویردک . اک اولگی چیقاچق عدددن
کچکدرمکسزین جوابی یازلسه ایدی .
د . سوبونای . م . جانبولاد .

«شورا» : - «امام غزالی» ده اولان سوز ،
حدیث شریف ترجمه سی دگل ایدیکی آز تأمل ایله
معلوم اولسه کریک . حدیث ، ترجمه ایدلمکسزین
کچلمشدر . بلکه آنده اولان جمله ، غزالینک : «رأیت
صبيان النصارى لا يكون لهم نشو الا على التنصر
وصبيان اليهود لا نشو لهم الا على التهود و صبيان
المسلمين لا نشو لهم الا على الاسلام» عبارتنی
مضمون آلمق جهتنجه ترجمه در . عبارتک خطالق یوق .

«شورا»: - كوچر توب بيار مش دفتر كز هم تابشرلدى، تشكر ايتدك. اوقور ايچون بر غيرت قىلوب قارارمز.

تفريص

علم كلام درسلىرى - ذاكر افندى القادى «اوا» شهرنده اولان «مدرسه عاليه» شاكردلرينه درس ايدوب اوفوتمش درسلىرىنى بو دفعهده رساله شكلنده ترتيب قىلوب طبع ايندرمش. اسممزه هديه ايتدىكى بر نسخه سندن بعض يرلرينى قارادق. هديه ايتدىكى ايچون تشكر ايلمك بورچمزد. بو رسالهده مفتى الديار المصرىة محمد عبده حضرتلرينىڭ «التوحيد» نام اثرى اساس طوتلمش ايسهده امام غزالينىڭ «نہافت» ندىن و بو عصر فلاسفه سى اثر لرندن پك كوب شيلر استفاده ايدلمشدر. علم.كلام تحصيل ايتمكده اولان شاكردلر ايچون مطالعه سنى توصيه ايتمكده مز.

كتاب اوا شهرنده «شرق» مطبعه سنده گوزل روشده ۱۶۲ بيتده باصامشدر. مؤلفنىڭ اوزنده و هر بر مشهور كتابچيلرده ساتلنور. حقى ۵۰ تيندر. تعليم عمومى كرتو حقنده قانون لايحه سى - غ. دوما اعضاسى محترم عيسى ميرزا بىنكييف طرفندن ۲ جزده ترتيب ايدلمش بر رساله در. بونىڭ موضوعى اوزينىڭ اسمندن معلوم اولسه كرك. عيسى ميرزا دوات دوماسنده اولان معارف كامبسيه سنده اعضا اولوب اوشبو لايحه توزولمش مجلسلرده اشتراك ايتمش و صوگره ده تركيچه گه ترجمه قىلوب اصلى ايله برابر «نور» غزته سنده نشر قىلدرمش ايدى. مسئله نىڭ اهميتلى، كتابنىڭ هر كيم ايچون كركلى اوله چغنى فكرلب بو دفعه اوزينه ابروم رساله روشنده نشر ايندرمشدر. بو طوغروده عيسى ميرزا جنابلىرى كوب مشقتلر كورمش اولسه كرك. مكتب و تعليم عمومى مسئله لرنى آكلامق ايچون بونلرنى

و مع ذلك بو حقده دفت ايدوب اوزمزه مر اجعت قىلديغى كز ايچون ممنون اولدق. (جزا كم الله خيرا). باشقه اورنلرده خطالر يوقميدر؟ دخى زياده اهمتام ايله مطاعه ايتسه كز وشايبان تصحيح نقطه لار كورد. يىك كزده بزرگه بيلدرسه كز بزلرنى ممنون، قىلورسز.

كيسلاڭ و دوسكى - قفقاز يهده طورديغم وقتده قومق قبيله سندن ابراهيم بك ابن دولت شىخ على افندى ايله اوچراشوب آنىڭ واسطه سىل يازمه بر ايسكى كتاب تابدم. بو كتاب ۱۲۹۱ نهى سنه محرم الحرام ۱۳ تاريخى ايله بيلگولنمش. لىكن كتابده اولان سوزلرنىڭ قانغى خلق سوزلىرى ايدىكىنى و كيملىر طرفندن بىغولديغى معلوم دگل. فقط كتاب (دفتر) نىڭ صوڭ بيتنده اوشبو عبارت يازلمشدر: «بىد الفقير المحتاج لطف ربه تعالى موسى ابن القاضى كول محمد ابن القاضى رمضان بن موسى بن عبد الله بن عبد المجيد بن عبيد الله غفر الله لهم آمين لا جل اخينا الفاضل حامى اشتات الفضائل دولتمازه سنچعلى زاده». دفترده اولان سوزلرنىڭ كويسى ده قازاق (قرغز) شيوه سینه اوخشاشلى. ابراهيم افندى «نوغاي» تىلى اوله چغنى طن قىله در. دفتردن نسخه آلوب سىزگه بياررم. آكا قدر «امثال» دن عبارت اولان اوشبو بر بيتنى كوچروب بياردم:

«ابر خزينه سى ايسكى سوز، ابر شرافى ايكى كوز. ياخشى كورگانن آيتور، يمان بىرگانن آيتور. ياخشى بلن سويلاساڭ اعلى جوهر تو كولور، يمان بلن سويلاساڭ آناڭ آناڭ سوگولور. ايكى يماندن ياخشى طوغسه نىڭى بولماس، ايكى ياخشىدن يمان طوغسه ايمى بولماس. ياخشى فاتون كوندز بايرام كىچه طوى، يمان فاتون كىچه فىكر كوندز اوى. كوب طورغان كول ساسير، كوب سويلاگان آداسير. ياخشىنىڭ دوستى كوب اولور، يماننىڭ خاصى كوب اولور. ياخشى بلن سويلاساڭ بالغه شكر فاتقانداى، يمان بلن سويلاساڭ ات گه سويك آتقانداى.

سلطان سليم گرى جانتورين.

اورنبورغ شهرنده کریموف - حسینوف شرکتی طرفندن
نشر اولنمیشدر. ایکسی برلکده ۲۲ تین .

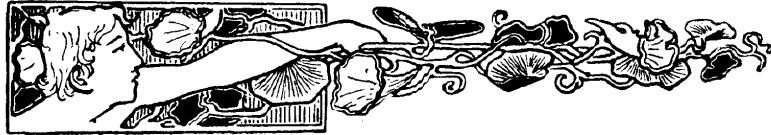
**

یاشل یلان - آراقی ضرری حقنده آچیق
عبارت ایله یازلمش کچوک بر رساله در . اصلی
غیر یغوری پیتروفنک اولوب ترجمه سی محمود المر جانی
افندینکدر . ناشری یوسف عین الدین اوغلی دبیر -
دییف . اوقورغه تیوشلی بر اثر در ، حق ۵ تین .

اوقورغه تیوشلی . بعض بر اورنلرنی انتخاب قیلوب
«شورا» ده هم یازسه ق کرک .

**

بوزنک مکتب - مکتب بالالرینه درس کتابی
ایدوب ایکی کیساکده ترتیب قیلنغان . برنچی کیساک
الفبا اوگرتور و ایکنچی کیساکده اوقورغه اوگرتور
ایچوندور . هر ایکسینی ، اوزی بالالر اوقوتوب
تجر به ایدوچی نجیب افندی دوماوی ترتیب قیلمش ،

اشعار

رجا و نیاز

مسلمانلر تورک بیل بایلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
نیچه یرلرغه توف توف بغیلشایلوک اوزگه دیک بز هم
دین دنسامز ایچون سوزلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
اوقو اوایلرین اصلاح آیلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
کیلک ترکستان اهلی برلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
همیشه یغشی بغنبله یاشایلوک اوزگه دیک بز هم
خروس کککک بیدانه لرنی ایمدی ترک ایلاب
سماوارلر ارا افسانه لرنی ایمدی ترک ایلاب
طوی ، گب بچه میخانه لرنی ایمدی ترک ایلاب
بوزوغ لر برله خلوت خانه لرنی ایمدی ترک ایلاب
کیلک ترکستان اهلی برلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
همیشه یغشی بغنبله یاشایلوک اوزگه دیک بز هم
بو پاکغی ، بو ایسکی دیب توروهیچ برکک ایرماس
زمانه مز کوتارماس نیک طورو هیچ برکک ایرماس
ترقی فکرین ایتمای اولطرو هیچ برکک ایرماس
سفالتده فالیب مونداغ یورو هیچ برکک ایرماس
کیلک ترکستان اهلی برلاشایلوک اوزگه دیک بز هم
همیشه یغشی بغنبله یاشایلوک اوزگه دیک بز هم

كـيلىشاس هيچ بر ملت غه يورمك افتراقيله
 خصوصاً اهل اسلامه طورو بويله نفاقيله
 زكاندن بولسه هم آنچه بغايلوك اتفاقيله
 آچايوك رشدى، اعدادى مكاتب خوشياقيله

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم
 اوقومقده برابر در شريعتده اير، خاتون
 ديدى علم ايسته مطلق بزگه لىكن نوزمدى قانون
 زمانه غه كرك لك علم لرنى آلمابز نيچون
 ديمادى هيچ بونى اوقوب بونى قوى اوقومه طورسون

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم
 زمانه اڭ كركلك علم لرنى ابتاي قولانه آل
 يوراي ديساڭ بولوب ايكى جهانده خرم خوشحال
 عربنى نعو، صرفيله اصولين ايلاغيل اكمال
 ينه منطق نى تحصيله چالشغيل فيلمابن اهمال

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم
 حديث، تفسير، تاريخ، جغرافيه هم هيئت
 حساب، هندسه، علم نباتاته قىليب غيرت
 اوقوڭ علم معادن برله حيواناتى بو فرصت
 بولاردن بي خبر اولساڭ يتار بزلرغه كوب كلفت

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم
 اوقوب بويله بىليپ دين بوپروقىنى فلسفياتين
 چيقارماس ايرسه مز اخلاقمز بوزغوچى عاداتين
 تابارغه ممكن ايرماس ايكى دنياى سعاداتين
 كرك حاضرلايوك ايمدى دين، دنيا مهماتين

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم
 اوزبىز تىل غه اوخشاش روس تىلى تىل لارا بر تىل
 اوقومق ممكن ايرماس ايرسه كوب حاجت غه لايىق بىل
 حرام ديگوچى ملالر سوزينه اولماغيل مايىل
 بىليپ احكام اسلام سوڭره ده گىنازبا كبرگىل

كىلك تركستان اهلى برلاشايوك اوزگه ديك بز هم
 هميشه يغشى بختيله ياشايوك اوزگه ديك بز هم

نه اشدن ياوروبا اهلى ترقى طابدى هوشيار اول
 گزيتلردن آليب عبرت عمل قىلدى خبردار اول
 اوقوب سنم ديمايمو؟ بويله ايرسه صاحب افكار اول
 علوم هم فنونك ياكفى سينه واقف اسرار اول
 كىلك تركستان اهلى برلاشايلىك اوزگه ديك بز هم
 هميشه بىخشى بختيله ياشايلىك اوزگه ديك بز هم
 بيلورس-زمو؟ يهوديلر بو بايلىك قايدن آلديلر
 مگازين هم زاؤود فابريقه لر هر يرغه صالديلر
 بيلم هم اتفاق ديوارينه محكم سويالديلر
 مسلمانلر بولردن عبرت آلماي آرتده فالديلر
 كىلك تركستان اهلى برلاشايلىك اوزگه ديك بز هم
 هميشه بىخشى بختيله ياشايلىك اوزگه ديك بز هم
 جناب ايمپراطورغه رعاياميز صداقتلى
 رضاسى يوق بزم هيچ بويله فالماغه جهالتلى
 آلك رخصت برور بو شاه غايتده عدالتلى
 آچك دارالمعلم لر بولوب فالماي ندامتلى
 كىلك تركستان اهلى برلاشايلىك اوزگه ديك بز هم
 هميشه بىخشى بختيله ياشايلىك اوزگه ديك بز هم
 آچيب كوز ايمدى غفلت اويقوسندن باقكز هر يان
 زمانهغه موافق تبرانكز بولساكز انسان
 ايزلمك اوزگه ملتار آياقين آستيده چندان
 بو سوزلر جانى كويگانندن ديور احقر ايا اخوان

كىلك تركستان اهلى برلاشايلىك اوزگه ديك بز هم
 هميشه بىخشى بختيله ياشايلىك اوزگه ديك بز هم

«اونا» مدرسه عاليهسى طلبه سندن: مؤمن جان محمد جانف .
 «ناشكند» ۹۱۰، نچى يىل ۱۲ نچى آوغوست .

اولم .

اوط كيك يانوب شفق ، موگلى فزاروب كون باتا .
 بو كونن ، بو تهلنگن اتامله باروب كون ياتا .
 شىغنه مين سبر اينهم موني ، موكابوب كوز آتام .
 بو مينم بر ئلله نيندى اويلرمنى قوزغانا .
 كم بله : بو بايوغان كون ئلله آفطقى كونم ؟
 كرگانم بو كيچ ، تونم ده ئلله اك آفطق تونم ؟

ایرته برلن کون چغار، مین بو جهانده بولمان،
 نیک یاطور جانسز، صوق بر تن، مین آنده بولمان.
 برگنه اوی بوش بولوب قالغان یوره گن، اولده « اول » . . .
 آه! یاننده توگل اول، میندن براق، بر یاقده شول.
 زهل تنم اوستنده آه! بر طامچی ده بهش توکمهس اول،
 هم قبرد اوسز، نوس کیتکان یوزمنی اوپمهس اول.
 مونده نی دوست، نی طوغان سالماس میٹا گور طوفراغم،
 بوش بولور هر بر یاقنلق نسبتندن هر یاغم.
 یاط، بووش طوفراقه کوملور بو تنم یاط قول بلن،
 اونمهس آه! قبرم یانندن هیچ بر از، هیچ یول، بلنم.
 اونطولوب قالور شولای قبرم یاط ایلده بیلگیسز،
 فچقرر آنک نلی: « نیک بر کشی ده کیلمپسز؟ » .
 بی نهایی (چیگی یوق) توبسز لکگه باطار جانم؛
 لکن آه! سین طاشلامه ایسندن مینی فویمه جانم!
 هیچ کشی، جانم سویلهدهدی مینم کبک سینی!
 شوندی صافی، شوندی قزو (اسسی) ایسکده طوت مینی!

« حبیب »

قییق توبه و

بازارنده ساتلادر هر بر نرسه
 آلوچیلر وقتنده باروب طورسه
 کشی کوبلک فایده ویرماز ساتوچیغه
 کیت ایچی آفچه سزار ایله طواسه
 انعامچی، احسانچی دن نی فایده وار؟
 اورده ک ویروب اورنینه قازنی آلسه
 یاراب تورغان کوزلرکدن خیر کوتمه
 آق ایله قارانی ده آبورماسه

۲ آت جیگوب آرنده قالغان کشیلر کوب
 ایکسی بردن آرتق بارالماسه
 « قیقیق توباو » شول وقتده ثابت اولور
 اوچ، دورت آتوب بر هدفکده تیمهسه
 قارا کفولق ضررندن فوتلورسک
 چرا یاندر؛ لامپه یاکه شهم بولماسه
 طوغری آتمق ممکن اولور ایدی بزگه
 (قدم الخروج قبل الولوج) اولسه

فتح الرحمن افلاطونف

نۆۋە

آلكساندر دوما - فرانسه بحر لرندن آلكساندر دوما مختلف بختلرده يازمىش كتابلرندن و تياتر رساله لرندن اوز عمرنده روس آقچە سینه ايكي ميليون صوم مقدارنده آقچە تحصيل ايتمىشدر .
بيوك فراه دريق - آلمانيا ايهپراطورى بيوك فراه دريقنى مسخره ايدوب برى تافماق چيقارمىش و قول ايله يازوب خيلى نىسخه تاراتمىش ايدى . بونى ايشندىكىنده فراه دريق بر نىسخه سىنى تابدروب اوفودى و فقير بر كتابچىنى چاقروب : « ايشته سكا بايلىق خزينه سى اولان بر كتاب ، شونى باصدر ، نه قدر كوب باصدر اولسه كده بر نىسخه سى فاله قىسزىن ساتلوب بتار ، سرمايه صاحى اولور سىن » ديمىشدر .

قيمتلى كىتبخانه . استانبولده « يلدز سراى » ده اولان كىتبخانه ده استانبول فتح ايدىلدىكىندن اوشبو كون گه قدر اولان سلطانلر ايله باشقه حكومتلر آراسىدا يازمىش مکتوبلر صافلانمىشدر . اوشبو مکتوبلر نشر اولدىغىدىن صوك پك كوب تارىخى واقعه لر آشكار اولماقچىنى اميد قىلار . بو كون گه قدر اولان تركيا تارىخلرى اوزلرينه دشمن اولان خلقلر طرفندن يازمىش تارىخلردن استفاده ايدلوب ترتيب قىلىدىغىدىن پك كوب اورنلرى حقيقت گه خلاف اولماقچى معلوم ايدى . ايهدى « يلدز » كىتبخانه سنده اولان رسمى مکتوبلر نشر اولدىغىدىن صوك تركيا تارىخى حقنده درست خبرلر تحصيل قىلىنسه كرك . قريم و قزان هم استرخان خانلرى ايله يازمىش مکتوبلر اولمه چقى هم ظن قىلنور . اوشبو سببىن بو كىتبخانه نى بىرلر گه مناسبنى ده يوق دگلدنر . (تركياده شويله مهم كاغىدلرنى شول مدتدن بىرلى نشر ايتمىسزىن طوتولماق تعجب ايدلنه چك بر حالدر . آلكساندر كىمى بر پادشاه اولما دىمى يا كه قارامزىن كىمى بر مؤرخ تابلما دىمى ؟) .
بخارا خانلغىنده اولم جزاسى . بخارا خانلغىنده قتل نفس ايله (كشى اولتروب) جزا قىلو موندن

۳۰ يىل ايلك بترا لگان .

اولتورلور گه حكيم ايتىلگان و حكيم ايتوله چك كشىلارنى جانلرى امير طرفندن ، ايهپراطور اوچنچى آلكساندر غه هديه قىلومىشدر .

لكن اول وقتدن صوكره بيك على بولماسه ده قتل جزاسىنىڭ دوام ايتدىكن سويليلر .

يوقلاتوب يىگو . آمريكا عالملرندن برىسى براندىن طوروب دشمن صوغش كويمه لرنده اولان عسكەرلرنى يوقلاتماق يولنى تابهشدر . بونى سببىندين دشمن كويمه سنده اولان عسكەرلرنى يوقلاتوب كويمه لرى ايله برلكده اسير آماق ممكن اولماقچىدر .

الك بورنغى آدم تنى . فرانسه ممالكتنده پك ايسكى زماندىن فالمش بر آدم گوده سى تابلدى . علوم طبيعىه عالملرى اوزلرىنىڭ اصوللرى ايله تفتيش ايتدىكلرندن صوك بو آدمنىڭ وفاتىنه الك آزدن ۲۰ يىل يىل اولور ديه حكيم قىلدىلر . بو كونگه قدر بوندن ده ايسكى گوده تابلدىغى يوق ايدى .

ايرلردن باشقه اورچيمك ممكنه ي؟ علم حيات الحيوانات عالملرى اوشبو كونلرده يالگىز خاتونلارنىڭ اوزلرندن گنه بالا طوغىق ممكن اولوب اولما دىغى مسئله سىنى تديق و تجربه ايتمه ايله شغىللىمىشدر . بالى و باشقه بعض بر حيوانلارنىڭ مذكربلرندن باشقه بالا طوغىدىغى تجربه ايدوب كورمىشدر . اكرده بو حال باشقه حيوانلارده هم ممكن اولسه اول وقت طبيعت ، ايرلردن مستغنى اولماقچىدر .

التون قوللر . پىنزا غوبىر ناسنده كىنا شاخوفسكىيا اوزىنىڭ ايمىنه سینه كورشى اولان « وازركى » اسملى اولده قش كونلرنده خاتون قزلارنىڭ وقتلرى بوش اوندىكىدىن اوستالار و ماشينلر كىنورتوب كروژ و (چلتر) اشى اوگرندرمىش . « وازركى » قزلرى بونى اشلر گه اوگرنوب شهرتلرى تارالمىش . اشلرى پىتر بورغ ، مسقوا حتى برلين و پارىژ شهرلرنده معتبر اولمىش . اوشبو اولده كروژه و اشلاوچى قزلر ، كوب آقچەلر تابدىلرندن اوزلرينه قيمتىل جهازلر حاضرلىلر حتى يورت بر صانوب آلوچىلرى ده اولنور ايمىش . « ترجمان » .

تابالمادم بر نرسه ده، كوكل گه يوغشلىنى هنوز بيك قيمت كوردم. كشى ايزله دم قايفر شورغه، اولده يوق، باشلرينه كيپاك طولغان جانوارلر كوردم. باردم بازارغه، آلورغه كتابلر ايزله دم، نه كوريم «ادبيات» اورنینه سالام تولغان كوردم. احمدجان بيكتمروف «طومسق»

ايجال سې

صوكل كونلرده گي سىاسى واقعه ار نك الك مههمى، آزياده يخشوق زور بر حكومت نك جغرافيه خريطه لر ندىن يوغالوب كيتووى در.

حاضرگي كونك اون ميلليون خلق غه مالك اولوب، ايكي مك يلدن بيرلى دوام ايتوب كيلسگان «فورەيا» حكومتى هيچ طاوشسز طنسز اوز ينگ كورشيمسى بولغان ياپونيا طرفندن يوتولدى. صويلغان وقتده حيوانلر نك طپرچنووى قىيلندن اولسون بر حركت كورساته آلمادى. همده حكومتلر آره سنده بر اورن طوتوب عصرلردن بيرلى بين الدول اثبات وجود ايتكان بو گوزل مملكتنك، ياپونيا ايمپراطورينك بش اون يوللق بر فرمانى ايله يوق بولوب كيتووينه حقوق و عدالت خاميسى بولغان انسانيتلى ياوروبا طرفندن هيچ بر پروتيست بولمادى.

هر كم موني سير اينوب طوردى، اما بره وده ياردمينه كيلمه دى. مونه بو واقعه بيك آچق كورساته دركه: يشارغه تله گان كشىلر، يا كه ملنلر باشقه لار نك عدالت و مرحمتلرينه اشانوب طوررغه توكل، بلكه حياتنى اوزلرينك يوره كلردن ازلارگه، اوز قوتلرينه، يالگن اوز قوتلرينه طايبانوب طوررغه تيوشدر. قوره يا خلقى يالقاو، اشسز، روحسز، سونوك، اسكى عادتلر اسپرى ايدى. آنده ياكى نرسه لردن قورقالر، اسكى عرف عادتنى بيك نق صاقليلر، علم

موزه خانه. ايمپراطور آلېكساندر اوچونچى موزه خانه سينك آننوغرافيه - علم ملل - شعبه سى نك باشلقلردن «آدلر» سبرگه سياحتكه يبارلدى. اول اركت، طوم، فراسنويار، طوبل، چيتا و باشقه سبر شهرلرنده گي موزه خانه لر، آثار عتيقه لر ايله طانشاچق، ايسكى اثرلر جياچق، آنده غى تورلى ملتلر نك هر تورلى نرسه لرن جياچق و سبر موزه خانه لرى ايله پايتختنكيلر آره سنده مناسب پيدا ايتنچكدر.

چين ايله روسيه آراسنده بونچى مرتبه تجارت معاهده سى. پيترؤيلكى طرفندن اسماعيلوف اسمك بر ناتار تحت رياستك يبارلش ايلچى هيئتى ۱۷۲۰ نچى ييل ۲۰ نچى سنتا برده «پكين» شهر ينه واروب كرديلر و ايمپراطور حضورينه قبول ايدلديكلردن صوكل الك ايلك مرتبه ايكي آراده تجارت مقاوله سى ياصا-ديلر. اسماعيلوف هيئتى، مسقوادن ۱۷۱۹ نچى سنه ۹ نچى سنتا برده چيقوب كتمش ايدى.

ادبيات

نه لر كوردم!

ياتقان ايدم بر كون، توشمده بتون دنيا قانغه باتقان كوردم. صو اورنینه قوم آغا ايهش! بارده پچراق، بارده آروسز بو يالغان كوردم. ير اوستنده بر توفراق يوق، بر اولن يوق، قانغ تاش غنه قالغان كوردم. «بو نيك بولاي، قايد كندى؟» ديه صورارغه بر كيمسه ده يوق، حاكم و حكيملر يوغالغان كوردم. چيتمده قالغان تاش بنالر، آغاچ بورا، فقط چريگان استينه كوردم. توزاترگه اسباب ده يوق، قورال ده يوق، قولى چولاق اوستالر كوردم. بخشيلاب اوطوردم، تاش اوستنه تزلندم، قول كوتاردم يالواردم، بر نور كوردم. اوشبو نور ايجنده: «وان ليس للانسان الا ما سعى» ديه يارلغان حكمتلى يازلار كوردم. اورنمدن طوردم، كوزم آچدم ده فاراندم ياق ياقلر بتونلاي طومان كوردم.

فردی بر قهرمان بولا. اما قلیبرنده حریت محبتی، وطن و ملت عشقی بولمغان ملتیزنک بتون خلقی بر کشی اورننه طورمی. آنلرنک حیات و میاتلری ایکنچی بر کشیلرنک شفقت و مرحمتلرینه یاککه کیفیلرینه باغلی بولا. آنلرنک عصرلردن بیرلی دوام اینتوب کیل. بگان حیاتلرن سوندیرر ایچون کاغداوستنه یازلمغان بش اون یوللق فرمانلر یته.

مونه فوریه یه لیلر، بخارا و خیره لیلر، فاس و تون- نسلیلر ایله فاره طاغلیلر و گریدلیلر آره سنده غی فورلر شوندن عبارتدر.

یاوروپا سیاستی ننگ بتون مرکزی اولگیچه بالقانده دیرلکدر.

ما کیدونیا خلقتدن ترکیه حکومنی قوراللرن جیا باشلاغاچ بر نیچه یوز ما کیدونیا بلغارلری بلغاریاغه فاجوب، ترکر بزنی آصا، کیسه، جبر و ظلم ایته دیه فقروپ، بلغاریا ده آنلر یاقلی بولوب، ترکیه اشلرینه یاوروپانی مداخله ایندرر گه یکنیدن ما کیدونیا مسئله سن فوزغاتورغه نلهب فاراسه لرده، ترکیه ننگ تدبیرلی سیاستی سایه سنده بو طاوشلر اشکه آشما دیلر. بلغاریا معنا تمام جیکلوب ترکیه ایله کیلشدی. فاقچون بلغارلر قوراللرن حکومت گه تسلیم اینتو شرطی برلن ما کیدونیاغه کیر و قایتالار.

گرید مسئله سی ایچون یونانستان ایله ترکیه آره سی کوبدن بیرلی کیرگندر. صولک کونلرده بوکا ترکیه ده گی روملر مسئله سی و گرید روملرینک یونان ملت مجلسینه صایلانولری قوشیدیلوب دخیده کیرگنله شدردی.

استانبول پطریقما کیدونیا ده روملر ایله بلغارلر آره سنده نزاعلی بولغان چرکاولر حقتده مبعوثان واعیان مجلسلرندن اوتوب، سلطان طرفندن تصدیق اینتلوب چققان نظام غه راضی بولما اینچه، بوکا پرتیست ایچون عمومی ملی روم مجلسی جیمانچی بولدی. حکومت بوکا رخصت بیرمه دی. پطریق بوکا فارا اینچه سیرکولار طاراتوب، بو مجلس گه اعضالر صایلا رغه امر ایندی واعضالر صایلانا باشلادی. روملرنک مقصودی حکومتنی

ومعرفتنی ده باشقه لر شیکلی توگل، اوزلرینه بر نورلی آکلاب، هیچ نرسه گه یارامغان اسخولاستیکه ایله عمر اوتکارلر، دوؤه رانلری بیک اری قیلانلار، اوز لرن بیک زور ظن، ایته لر ایدی.

اما یوره کلرنک ملت حسی، ملت محبتی، حریت عشقی یوق ایدی. وطن و ملت ایچون فدا کارلق حسی بونلر آره سنده تعمیم ایتمه گان ایدی. مونه شو ننگ ایچون «فوریه با» یاشی آلامدی. اولدی.

آننگ قارای یاوروپا ده، فوریه یادن ۳۰ مرتبه و بخارادن ۵ - ۶ مرتبه کچکنه بولغان «قاره طاغ» حکومتی جانلی شانلی اولدیغی حالک کورکده گن کیروب، بتون عالم مدنیت حضورنده بر باصقچ یوغاری مندی: فراللق اعلان ایندی. یاوروپا حکومتلرندن تبریکلر آلدی. حتی عالم اسلامنگ خلیفه سی بولغان ترکیه سلطانی مخصوص ایلچی هیئتی بیاروب بونی تبریک ایندی. «قاره طاغ» ننگ یری بیک کچکنه، اورنی طاواق، خلقی بای ده توگل، علم و معرفت ده آرتق ترفی ایتمه گان. بو حکومت ننگ تشککنه ده باری ۵۰ یل غنه. لیکن یاشی، یاوروپا اورتسندده مدنیت مرکزنده، شرف و شان ایله یاش.

نی دنر بو؟

سببی بیک ظاهر. «قاره طاغ» نی الگ باشده بولدر. غان نرسه خلقی ننگ جسارتی، حریت گه محبتی، حریتنی یوغالتودن ایسه اولومنی آرتق کوروی، اوزلرینک ملی حیاتلرن، سیاسی استقلاللرن صاقلار ایچون جان فدا ایتمه گه هر وقت حاضر طورولری ایدی. مونه حاضر آنلرنی قراللق غه مندرگان نرسه ده شولدر. شول صفتلری باقی قالدقچه آنلر دخیده یوغاری منارلر.

انساننک قلبی وطن و ملت محبتی ایله طولی بولغان مدنیه، انسان حریتنی حیاتندن آرتوغراف سویگان مدنیه، حریت ایچون جان فدا ایتمه گه حاضر بولغانده استقلال بتمی. ملی حیات یوغالمی. آندی ملت گه جبر ایتمه گه بولدره آلیمیلر. چونکه اول ملتنگ هر فردی بر آرسلان هر

فورال قوتی ایله قاتناشدروب، دین گه تیه دبه یاوروپاغه شکایت ایتمک، چرکاولرن مکتبلرن یابوب طوروب ترکیه نڭ داخلی اشلرینه یاوروپانی مداخله ایتدیمک، شول وسیله ایله یونانستان اشلرینه یاردم تیدروب گریدنڭ یونانغه قوشیلووینه یول آچمق ایدی. بوده بولمادی. ترکیه حکومتی فورال قوتی ایله قاتناشماپنجه، قانون قوتی ایله قاتناشوب، صایلانغان کشیلرنی حکم گه بیررگه امر چغارغاچ گریکلرنڭ چیلکانلری توشدی. ملی مجلسنڭ کیچکدرلدیگنی پطریق اعلان ایتدی.

ترکیه نڭ گرمانیادان ایکی صوغش کیمه سی ساتوب آلووی، دخیده بر نیچه نی حاضرلرگه انگلتره گه زافاز بیروی، صدر اعظم حقی پاشانڭ آوستریاغه و آندن صوڭ فرانسیهغه باروی، مالیه ناظری جاوید بک نڭ یاوروپانڭ تورلی مملکتلرنده یوروب، آخرنده فرانسیه بانقیرلرندن بورچ آلووی و فرانسیه حکومتی نڭ آنی بیردرماسکه تلاب بعض شرطلر قویوی بو صوڭ وقتلرده مطبوعات عالمنی و خصوصاً ترکیه نڭ اتفاق مثلث گه قوشیلو وقاره دگزده ترکیه فلوطی نڭ قوتلنو احتماللری روسیه مطبوعاتیننی خیلی اشغال ایتدیلر.

ایران اشلری طولقونلی دگز اورتیه سنده قالغان شیکلی چالقانوب طور مقده در.

بتون ایراننی استبداددن قوتقاروب قالغان مشهور ستار خانغه فارشو ملطق قلیچ ایله هجوم ایتوب آنی یارالارغه مجبوریت کوریلور دبه برده خاطر گه کیلمی ایدی.

زمان بونی ده کورسه تدی. ایران چوالا. حالی خوفلی. آنڭ بو حالده بولنووینه سبب مملکت اداره سینه لیاقتلی کشیلرینڭ آزلغی و روحانیلرنڭ اوز وظیفه لری

بولمغان اشکه کوب قاتناشولر یدر. اسپانیاده حکومت ایله روحانیلر آره سنه فوزغالغان و پاپانڭ مداخله سی ایله زورایوب کیتووی احتمال طوتلغان حریت دینیه مسئله سی باصیلوب کیله. حکومت جیکه. روحانیلر سکوت گه مجبور بولالار. مدنیت نڭ اساسی بولغان حریت دینیه قاعده سینڭ اوستونلک طابووی سببلی، چریگان اسپانیانڭ یگیدن کسب حیات ایتوب کیتووی بیک احتمالدر. لکن ئلی مونگ بیر یله طورغان حریت دینیه بیک آرنغه نرسه دن عبارتدر.

اسپانیا استبدادچیلری بلطهر حریت فدائی بی «فهره» نی اوترکانلر ایدی. «فهره» بتدی. لکن حریت فکری همیشه بنمادی. بویل بلطهر غسندن آرتق میدانغه چقدی. موندن باشقه لرده عبرت آلورلقدر. خیهوه حا کبی سید محمد الرحیم خان وفات ایتوب، یرینه اوغلی اسفند یار توره اوطوردی. اگر اوزگار یشنی مخصوص یاصارغه تلاوچیلر بولماسه بونڭ سببلی زور تبدلات بولماسه کیرهک. هیچ کم گه ضرر و فائده سی تیه اینجه قوم صحرا سنده طنج غنه طورغان بر اوطراو ایله ماتاشوغه نی لزوم بار.

حاضرنده بتون سیاست عالمی نڭ نظر دقتی ترکیه و یونان آره سنده غی مناسبت گه معطوفدر. گرید مسئله سی ایچون بو ایکی حکومت آره سنده غی مناسبت خیلی بوزولمش اولوب، هر ایکی یافدن صوغش حاضرلکلری کوریلووی بالقانده صلح و مسالمت نڭ دوامیننی خیلی نهلسکه گه توشوره در.

محرری : رضا الدین بن فخرالدین.

ناشری : محمدشاکر و محمدزاکر راسیفیلر

«شورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 и 4 СТР. — 20 К. ЗА СРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ کاپک.
«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:
سنه لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ کاپک در.

« شرق كتابخانه سى » نده مصر - استانبول - هند -
 بيروت مطبوعاتی كلینتی صورتده موجود در .
 مکتب و مدرسہ لر ایچون هر فندن، هر توری درس
 کتابلری، کوبلب آلوچیلرغه غایت آرزان به ایله کوندر لمکند در .
 مفصل « اسامی الکتب » بوش بیارلور .
 زادانکه سز نالور ایله بیارلماس . بر سپارش (زاکاز)
 نڭ دورتن بری قدر زادانکه بیاریلورگه تیوشلی .
 پوچته مصارفی آلوچیدن .

شَرَقِ كِتَابْخَانَه سِی
 صَاحِبِی : اَحْمَدِ سَحَاقِی
 اَوْرَسِی قِشْمَه زِنْدَه
 نَه تَاسِی ۱۹۰۶

Адресъ: Орскъ, Оренбург. губ.
 Ахмету Исхакову.

محترم اماملرمز دقتنه!

ياشلىر قويلور ايچون
 ميترفه دفترندن سؤيدينييه بيورورگه فورماسى
 دوخاونى صابرائيه طرفندن ياصالوب تصديق
 ايدلگان ميتر يچسكى اسرافكه هم سيميني ويپسكه
 بلانقه لرى باصلوب چقدى .
 بهارى: يوز دانهسى ۵۰ . پوچته مصرفى ايله ۸۵ .
 نالور ايله اوصوم .
 آدرس: «ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ,

« وقت » مطبعه سنده

هر توری کتابلر، خط و اسچوط بلانقه لری،
 کانؤیرتلىر، طوی و ضیافت ایچون زاپیسکه لر،
 تیریک هم ویزیت کارتوچکه لری نفیس
 و گوزل روشده اشلنه در . چیتدن صوراً -
 توچیلرغه تیز مدتده اسله نوب بیارله در .
 آدرس:

«ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ,

« کریموف، حسینوف و شرکاسی، » نڭ کتاب مغازینلرینه

اوشبو او قویلینه مصر و استانبولدن اوشبو کتابلر کیلدی:

تاریخ کتابلری:

تاریخ تمدن الاسلامی	۵ جزء، مصور ۸ صوم
تاریخ مشاهیر الاسلام	۳ جزء ۴ » ۵۰ تین
تاریخ شهر مشاهیر الشرق	۲ جزء ۴ » — »
تاریخ ابوالفدا	۴ » — ۳ » ۵۰ »
تاریخ البایه	۲ » — ۲ »
تاریخ الاندلس	— » ۵۰ »
فتوحات الاسلامیه	۲ جزء ۲ » ۵۰ »
فتوحات الشام	۲ » — ۲ »
تاریخ الازهر	— » ۵۰ »

وعظ کتابلری:

الروض الفائق فی الموعظ	۱ صوم
نزهة الناظرین	۱ » ۵۰ تین
نزهة المجالیس	۲ جزء ۲ » — »
تنبيه الغافلین	— » ۸۰ »
خزینة الاسرار	— » ۸۰ »
درة الناصحین	— » ۸۰ »
مكارم الاخلاق	— » ۸۰ »
کتاب امیزان للشعرانی	» ۵۰ »

کتاب صور اوچی و آلوچیلرنڭ اوشو شرطلرغه اعتبار ایتمکلر اوتنه مز:

- ۱) تیوشلی آقچهنی الیک بیرو لازم .
- ۲) آقچه اورنینه پوچته مارقه سی ده یاری . لکن مارقه لری بربرینه بابشم سلق ایتوب کاغدا یله آراشدر و بصالورغه کیرک .
- ۳) صانلغان کتابلر کیری آلمسی .
- ۴) صورالغان کتابلرنڭ صوماسینه قاراب اسکیدکه باصلا؛ کوبلب لغانه .

- ۱) کتاب صور اوچی افندیلر بره قدر زادانکه بیارسونلر . زادانکه سز زاکازلر جواسن قالورلر .
- ۲) آدریسلر ممکن قدر آچی یازلسون .
- ۳) کتاب صورالغان یرگه یاقن بولغان پوچتاوا ایستانسیه، اگر تیمریول ایله آدرسه، بیهرلگان کتابلری باروب آلتورغان تیمریول استانسیه سی روسچه حرفلر ایله آچی ایتوب یازلسون .
- ۴) برصومدن کیم کتابلر نالور ایتوب بیارلماس . اول وقتک

Оренбургъ, Уфа, Т-ву Каримовъ, Хусаиновъ и Ю-о.

« وقت » اداره خانەسینگ اوز مطبعە سەندە نفیس روشدە اعلا کاغدگە باصلوب چققان توپانده گی اثرلر اداره دە هم مشهور کتابچیلر دە ساتلمق دە در. اداره دن یوزلب آلوچیارغە مخصوص اسکید که قیلنور. آدرس: «ВАКТЪ» редакция газ. Оренбургъ.

« دورت کون »

روسلرنڭ مشهور ادیبلرندن ق. غارشین اثری بولوب، ر. رقمی طرفندن ترجمە قیلنمشدر. بو رسالە دە محاربه دە یارالانمش بر صالدانڭ اوزی ئوتوردیکی تورك صالداتی باندە دورت کون عذابلارنوب یاطدیغی و شو ائنادگی احوال روحیەسی - حسیاتی تصویر قیلنمشدر. بهاسی ۸۰، پوچتە ایله ۱۰ تین در.

« قوز غونلر او یاسنده »

شاخته دەغی مسلمان اشچیلر طورمشینه دائر شریفی افندی کمال قلمی ایله یازلش عبرتلی بر حکایه در. بهاسی ۱۲ تین، پوچتە ایله ۱۴ تین.

« کتب سته و مؤلفلری »

حدیث و سنت عالملری قاشنده « کتب سته » دیه مشهور اولان حدیث کتابلری و آنلرنڭ مؤلفلری حقدە یازلش بر رسالە در. ۱۳۶ بیتدن عبارت اولان بو رسالەنڭ حقی ۴۵ تین.

« رحمت الهیه »

بو اثر، محترم موسی افندی طرفندن قوزغاتلمش « رحمت الهیه » مسئله سی حقدە محنت و محدث ابن القیم الجوزیه حضرتلرنڭ « هادی الارواح » نام بیوک اثرنڭ اولان بر فصاینڭ ترجمە سندن عبارتدر. ایکنچی مرتبه باصلدی. مرتبی رضاء الدین بن فخر الدین. حقی ۱۰ تین، پوچتە ایله ۱۲ تین.

« ترویسکی علماسی و اصول جدیده »

اصول جدیده ایله بالالار اوقونمق شرعا و عقلا درست ایدیگی حقدە، شیخ زین الله نقشبندی حضرتلری هم برابر اولندیغی حالده ترویسکی علماسینڭ اعلام نامه و عموی نصیحتلرندن عبارت بر اثردر. ایکنیمی مرتبه باصلدی. حقی ۵۰.

« محمد علیه السلام »

معتبر اصلردن آنوب یازلش بو اثر مکتب بالالربنه درس اینتوب اوقوتورغە هم مطالعه ایچون بیک موافقدر. مرتبی رضاء الدین بن فخر الدین. حقی ۲۰ تین، پوچتە ایله ۲۴ تین.

« تاریخ اسلام »

ابتدائی و رشدی مکتبلر دە اوقونمق ایچون استانبول دە مکتب سلطان مآذونلرندن عثمان افندی جلیلو طرفندن آچیق ترکی تلمه یازلش بو اثر، ایکنچی مرتبه باصلوب چیقدی. حقی ۱۸ تین، پوچتە ایله ۲۲ تین.

« جغرافیای عمرانی »

غیمنازیه و ریالنی مکتبلر دە اوقوتولا طورغان درس کتابلرندن آنوب ترتیب ایدلش بو اثرنڭ تلی آچیق، افادەسی بنگل، مکتبلر دە درس قیلوب اوقوتورغە مناسبدر. مرتبلی فاتح کریبوف ایله نور الدین آغە یقندر. حقی ۳۰ تین، پوچتە ایله ۳۶ تین.

« بالالار اچون واق حکایه لر »

باشقا تلردن کوچرلوب ترتیب ایتلگان بر اثردر. مرتبی درمند. حقی ۱۲ تین، پوچتە ایله ۱۶ تین.

« باصلماغان شعرلر »

اوتوز قدر ذاتلرنڭ شعرلرندن نمونه لر حیولوب باصلمش شعر مجموعه سیدر. حقی ۲۰ تین، پوچتە ایله ۲۴ تین.

« تل یاریشی »

یتمش دن زیاده اهل قلم طرفندن حکایه هم مقاله روشنده یازلغان بو اثرده اونطولغان یا که یوغالغان چن تاتار سوزلرنڭ بیک کوبسی حیولغان در. اوشبو ۱۹۵ صحیفه لک اثر، گوزل کاغده گوزل روشده باصلوب هر بر کتابچیلر دە ۷۵ تین که ساتلمق دە در. پوچتە ایله ۸۵ تین.